

บทที่ 3

ลักษณะการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัยและกรรมธรรม์ประกันภัย

ประวัติความเป็นมาของกฎหมายประกันภัยในประเทศไทย

ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าการประกันภัยเป็นที่รู้จักครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อใด แต่การประกันภัยเริ่มเข้ามาในประเทศไทย ก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 กล่าวคือ มีการทำสัญญาประกันภัยในประเทศไทยทั้งที่ยังไม่มีกฎหมายการประกันภัยบัญญัติใช้แต่อย่างใด ดังที่ ร. แลงการ์ดได้เขียนไว้ว่า “เราไม่สามารถระบุชื่อสัญญาใหม่ทั้งหมด ซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดใหม่เรื่องสัญญาในสมัยนั้น และซึ่งศาลได้รับรู้ให้ใช้บังคับได้ สัญญาใหม่นี้หลายชนิดได้ใช้กันแพร่หลายจนกลายเป็นสัญญาปกติเช่น ตัวเปลี่ยนมือสัญญาประกันภัย เป็นต้น และได้มีคำพิพากษาเกี่ยวกับสัญญาเหล่านี้มากมายโดยมิได้มีบทกฎหมายแต่อย่างใด”¹ โดยมีการร่างกฎหมายประกันภัยนี้ในปี ค.ศ.1925 (2468) และได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยประกันภัยไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 20 ซึ่งเป็นการบัญญัติถึงลักษณะการประกันภัย ไม่ได้เป็นบทบัญญัติลักษณะกฎหมายที่ใช้ควบคุมกิจการประกันภัย กฎหมายที่ใช้ควบคุมกิจการประกันภัยฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบกระทั่งถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณะ พ.ศ. 2471 มาตรา 7 ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการประกันภัยธนาคารออมสิน เครดิตฟองซิเอร์ หรือกิจการอื่นอันมีสภาพคล้ายคลึงกันในกรุงสยาม เว้นแต่จะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2502 ทางราชการได้พยายามที่จะร่างพระราชบัญญัติประกันภัยเพื่อมาใช้บังคับควบคุมการประกอบกิจการประกันภัย แต่ด้วยเหตุผลในทางการเมืองในช่วงระยะเวลา ดังกล่าวจึงยังไม่อาจนำร่างกฎหมายเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาและประกาศใช้ต่อไปได้ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2510 จึงได้ประกาศบังคับใช้ คือ

¹ ร. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 287 .

1. พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510
2. พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510

กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว ได้นำมาใช้บังคับเป็นระยะเวลาประมาณ 25 ปี และมีส่วนพัฒนารัฐกิจประกันภัยในประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้ามีความมั่นคงดี และมีส่วนเสริมสร้างในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วย หน่วยงานทางราชการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมกำกับสอดส่อง และตรวจสอบกิจการประกันภัยก็ได้พัฒนาเป็นกรมการประกันภัยด้วย² ต่อมาได้ยกเลิกการใช้พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมกิจการประกันภัยในปัจจุบันแทนพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510

ความสำคัญของการประกันภัย

การประกันภัยมีความสำคัญมาก กล่าวคือ มีการแบ่งเบาความเสียหายจากภัยที่อาจเกิดขึ้นแก่กิจการมนุษย์ โดยการเฉลี่ยภาระไปคนละเล็กละน้อยในระหว่างบุคคลจำนวนมาก แทนที่จะปล่อยให้ความเสียหายตกอยู่แก่ผู้เคราะห์ร้ายที่ภัยเกิดขึ้นแก่เขาแต่ผู้เดียว³ ดังนั้นการประกันภัยจึงช่วยบรรเทาความเสียหาย แบ่งเบาภาระความเสียหายจากภัยที่เกิดขึ้น เฉลี่ยภาระออกไป แทนที่จะปล่อยให้ความเสียหายตกแก่ผู้ประสบภัยเท่านั้น นอกจากนั้นยังช่วยให้เกิดความมั่นใจว่ามีหลักประกัน มีความแน่นอนและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ประกอบการมีความมั่นคง มีความมั่นใจในการขยายกิจการ เพราะมีหลักประกันในการช่วยเหลือหากมีความสูญเสียในอนาคตก็ยังมีทุนในการประกอบกิจการต่อไป มั่นใจในความปลอดภัยของกิจการและเมื่อได้ทำประกันภัยไว้แล้ว ผู้ประกอบการก็ไม่จำเป็นต้องบวกรวมมูลค่าของความเสียหายใน

² ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล และโสติธรร มัลลิกะมาส, รายงานผลการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบต่อการค้าบริการจากกรเปิดเสรีภายหลังการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยสาขาประกันภัย” ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (20 กรกฎาคม 2537), หน้า 41

³ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 5.

ราคาสินค้าและบริการ อันจะเป็นผลให้สินค้ามีราคาสูงเกินควรเพราะมีหลักประกันในการช่วยเหลือหากมีความสูญเสีย ทำให้สินค้าไม่มีราคาสูงเกินควร

การทำประกันภัยของผู้ประกอบกิจการช่วยสร้างความเชื่อถือในการทำธุรกิจต่าง ๆ ได้รับความเชื่อถือจากวงการค้า เช่น หากเกิดความเสียหายแก่โรงงานของกิจการนั้น กิจการก็ยังคงดำเนินงานต่อไปได้ เพราะได้รับเงินค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทผู้รับประกันภัยมาฟื้นฟูกิจการโรงงานให้ประกอบการต่อไปได้ อีกทั้งยังได้รับความเชื่อถือจากธนาคารหรือแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ที่ผู้ประกอบกิจการจะได้รับความเชื่อถือและได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

นอกจากนั้นการประกอบธุรกิจประกันภัยยังเป็นแหล่งระดมรวบรวมทุน เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยการนำเงินที่ได้รับจากผู้เอาประกันภัยมาใช้ในการลงทุนด้านต่างๆอันจะเป็นการเพิ่มทุนผลประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย บริษัทประกันภัยนับเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งของระบบการเงิน ดังนั้นเสถียรภาพความมั่นคงของฐานะทางการเงินของบริษัทประกันภัยต่างๆจึงเป็นสิ่งที่รัฐต้องให้ความเป็นห่วงกังวล ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจของบริษัทประกันภัยเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมากในด้านของการให้หลักประกันความมั่นคงทั้งต่อบุคคลและทรัพย์สินต่าง ๆ บริษัทประกันภัยนั้นเป็นผู้บริหารจัดการเงินจำนวนมาก โดยเงินก้อนดังกล่าวจะไหลเข้ามาสู่บริษัทประกันภัยโดยมีพื้นฐานอยู่บนการให้ข้อสัญญาว่า (based on contracted promises) จะจัดให้มีความคุ้มครอง (providing protection) หรือการจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง (Indemnity)⁴ ธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจการเงินประเภทหนึ่ง มีลักษณะการประกอบธุรกิจในลักษณะสถาบันทางการเงิน กล่าวคือ มีการนำเงินส่วนหนึ่งที่ได้รับจากเบี้ยประกันภัยมาให้กู้ยืมหรือลงทุน เท่ากับเป็นการระดมเงินทุนจากประชาชนมาลงทุน ก่อให้เกิดการไหลเวียนทางการเงินมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นการดำเนินธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสาธารณะชน

ในการดำเนินธุรกิจประกันภัยของผู้รับประกันภัยดำเนินธุรกิจเพื่อมุ่งหวังค้าหากำไรจากการประกอบธุรกิจ แต่วัตถุประสงค์ของการประกันภัยมีขึ้นเพื่อเฉลี่ยความเสียหายบรรเทา

⁴ เกียรติศักดิ์ คำสมาน, “การควบคุมดูแลเสถียรภาพความมั่นคงของฐานะการเงินของธุรกิจประกันวินาศภัย,” วารสารประกันภัย ฉบับที่ 80 (ตุลาคม - ธันวาคม 2538) : 9 .

ความเสียหายอันจะเกิดแก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยจะต้องให้ความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย ในการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัย จะเห็นว่าในทางปฏิบัติ ผู้รับประกันภัยจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบความคุ้มครอง ผู้รับประกันภัยจึงได้เปรียบในการกำหนดรูปแบบความคุ้มครองและเงื่อนไขการยกเว้นความรับผิด ซึ่งรูปแบบความคุ้มครองนั้น ผู้รับประกันภัยได้ศึกษาสำรวจ คำนวณอัตราความเสี่ยงภัยก่อนที่จะนำรูปแบบความคุ้มครองนั้นออกมาเสนอต่อผู้เอาประกันภัย ทำให้ผู้รับประกันภัยทราบถึงความได้เปรียบในความเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัย เมื่อผู้รับประกันภัยเป็นผู้กำหนดรูปแบบความคุ้มครอง ทำให้ผู้เอาประกันภัยปราศจากอำนาจการต่อรองในเงื่อนไขต่าง ๆ ผู้เอาประกันภัยมีทางเลือกว่าจะเลือกรูปแบบความคุ้มครองใดเท่านั้น แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่ผู้รับประกันภัยได้กำหนดไว้แล้ว ผู้รับประกันภัยกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดของตนไว้ได้ในข้อที่ตนเสียเปรียบ ทำให้สัญญาประกันภัยไม่มีผลบังคับเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัย ดังนั้น เมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้น ผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยจึงต้องพึงกฎหมายที่รองรับอยู่ และสัญญาประกันภัยเพื่อพิสูจน์ความรับผิดจะตกอยู่แก่ฝ่ายใด แต่ปรากฏว่าตัวบทตัวบทกฎหมาย หรือกรรมธรรม์ประกันภัยซึ่งมีเนื้อความต้องตามสัญญาประกันภัยนั้น มีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีถ้อยคำกำกวม หรือตีความได้หลายนัย จึงต้องค้นหาความหมายของถ้อยคำในกฎหมายประกันภัยหรือกรรมธรรม์ประกันภัย ทำให้ต้องตีความกฎหมายประกันภัยหรือตีความกรรมธรรม์ประกันภัย

ธุรกิจประกันภัยมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการดำเนินธุรกิจทั่วไป กล่าวคือการดำเนินธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยนั้นจะมีการควบคุมการดำเนินธุรกิจประกันภัย โดยจะต้องได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย หรือประกันชีวิตจากรัฐก่อน โดยมีกฎหมายควบคุมธุรกิจประกันภัย เช่น พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ดังนั้น สัญญาประกันภัยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะนำมาใช้บังคับสมบูรณ์ต่อเมื่อผู้รับประกันภัยได้จัดตั้งบริษัทและได้รับอนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์ภายใต้กฎหมายควบคุมธุรกิจประกันภัยให้ถูกต้องเรียบร้อยเสียก่อน มิฉะนั้นหากผู้รับประกันภัยไม่ได้รับอนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมายและไม่รับประกันภัยก็จะต้องรับผิดและรับโทษทางอาญา แต่จะเห็นว่าแม้การประกอบธุรกิจประกันภัยจะต้องได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจก่อนก็ตาม แต่ถ้าหากผู้ใดได้รับประกันภัยโดยที่ไม่ได้รับอนุญาต ผลของสัญญาระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยนั้นไม่เสียไป ผู้รับประกันภัยที่ไม่ได้รับอนุญาตนั้นยังคงต้องรับผิดต่อผู้เอาประกันภัยนั้น ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4212/2518 วินิจฉัยว่า “การที่ผู้รับประกันภัยได้รับประกันวินาศภัยไว้จากผู้

เอาประกันภัยโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีให้กิจการประกันวินาศภัย สัญญาประกันภัยจะเป็นโมฆะก็ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้สัญญาได้ทราบถึงการไม่ได้รับอนุญาตนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้เอาประกันภัยได้ทราบความดังกล่าว ผู้รับประกันภัยจึงต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย” มีนักกฎหมายบางท่านได้ให้ความเห็นว่า ในกรณีนี้แสดงให้เห็นว่ากฎหมายควบคุมธุรกิจประกันภัย ซึ่งเป็นกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจมีความสำคัญและอยู่เหนือกว่ากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยอันเป็นกฎหมายเอกชน และเป็นเรื่องนิติกรรมสัญญา⁵ ดังนั้นสัญญาประกันภัยจึงอยู่ภายใต้กฎหมายควบคุมธุรกิจประกันภัยด้วย

นอกจากนี้สัญญาประกันภัยซึ่งเป็นเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่งอันเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ในทางธุรกิจที่มีลักษณะพิเศษของมัน มีความมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงในฐานะที่เป็นสถาบันการพาณิชย์ประเภทหนึ่ง และโดยที่สถาบันประกันภัยนี้ได้อุบัติขึ้นและพัฒนามาเป็นเวลาช้านาน ความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีฝ่ายต่างๆย่อมมีเหตุผลของเรื่องที่อยู่เบื้องหลังของบทบัญญัติเหล่านั้นด้วย การตีความกฎหมายลักษณะประกันภัย จึงต้องคำนึงถึงลักษณะพิเศษและเหตุผลของเรื่องของกิจการประกันภัยในฐานะที่เป็นสถาบันการพาณิชย์อย่างหนึ่ง การอ่านและตีความกฎหมายในทำนองนี้ในแต่ละมาตราในกฎหมายลักษณะประกันภัยจึงต้องพิจารณาถึงธรรมชาติของการประกันภัยเป็นอย่างไร⁶ การตีความกฎหมายประกันภัยและการตีความสัญญาประกันภัยนั้น หากผลของการตีความไม่เป็นธรรมย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณชน ดังนั้น จึงต้องตีความให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงลักษณะพิเศษของการประกอบธุรกิจประกันภัยและสัญญาประกันภัยที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกฎหมายและสัญญาโดยทั่วไป ดังจะกล่าวต่อไปว่ากฎหมายประกันภัยและสัญญาประกันภัยมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกฎหมายและสัญญาโดยทั่วไปอย่างไร ซึ่งต้องพิจารณาจากลักษณะของสัญญาประกันภัยว่ามีลักษณะอย่างไร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล , การตีความกฎหมาย สัญญาและกรรมธรรม์ประกันภัย , หน้า 18.

⁶ ปรีดี เกษมทรัพย์ , “ หลักสุจริตคือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ”

ความหมายของสัญญาประกันภัยและลักษณะทั่วไปของสัญญาประกันภัย

สัญญาประกันภัย หมายถึง สัญญาสองฝ่ายเป็นสัญญาต่างตอบแทน มีผลบังคับไม่แน่นอนโดยที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง (ฝ่ายผู้รับประกันภัย) ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินให้จำนวนหนึ่ง ถ้ามีกรณีวินาศภัยหรือเหตุอย่างอื่นเกิดขึ้นในอนาคตตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้ โดยอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้เอาประกันภัย) จะต้องจ่ายเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย ตามมาตรา 861 จะเห็นว่าสัญญาประกันภัยได้บัญญัติความหมายไว้ครอบคลุมถึงทั้งสัญญาประกันชีวิต และสัญญาประกันวินาศภัย⁷

จากบทบัญญัติมาตรา 861 จะเห็นว่าสัญญาประกันภัย คือ

1. สัญญาที่ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้รับประกันภัย ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่ง
2. จะมีการใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเงินจำนวนหนึ่ง ต่อเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น หรือมีเหตุการณ์อย่างใดตามที่ตกลงสัญญากันไว้เกิดขึ้นตามเงื่อนไขที่สัญญาไว้ โดยที่จะต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในอนาคตหลังจากที่ได้ตกลงสัญญาประกันภัยแล้ว จะเกิดขึ้นแล้วในอดีตไม่ได้
3. บุคคลที่เป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้เอาประกันภัยตกลงที่จะจ่ายเบี้ยประกันภัย

ลักษณะทั่วไปของสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาประกันภัยเป็นเอกเทศสัญญา บัญญัติไว้ในลักษณะ 20 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั้งแต่มาตรา 861-897 สัญญาประกันภัยแม้ว่าจะเป็นเอกเทศสัญญาแต่ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้แตกต่างกับสัญญาทั่วไปก็ต้องใช้หลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องมาใช้ด้วย ซึ่งสัญญาประกันภัยก็เป็นสัญญาประเภทหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องนำหลักทั่วไปในเรื่องเกี่ยวกับสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ด้วย เช่น หลักนิติกรรมสัญญา หลักเรื่องตัวแทน หลักสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัย หากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย”

ลักษณะพิเศษของกฎหมายประกันภัย

1. กฎหมายการควบคุมการดำเนินธุรกิจประกันภัย อยู่เหนือกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย

กฎหมายประกันภัยมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากบทบัญญัติกฎหมายแพ่งโดยทั่วไป ด้วยเหตุที่ธุรกิจประกันภัยมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการดำเนินธุรกิจทั่วไป โดยที่การดำเนินธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยนั้นจะมีการควบคุมการดำเนินธุรกิจประกันภัย โดยจะต้องได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย หรือประกันชีวิตจากรัฐก่อน มีกฎหมายควบคุมธุรกิจประกันภัย เช่น พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ดังนั้น สัญญาประกันภัยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะนำมาใช้บังคับสมบูรณ์ต่อเมื่อผู้รับประกันภัยได้จัดตั้งบริษัทและได้รับอนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์ภายใต้กฎหมายควบคุมธุรกิจประกันภัยให้ถูกต้องเรียบร้อยแล้วเสียก่อน มิฉะนั้นหากผู้รับประกันภัยไม่ได้รับอนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมายและไปรับประกันภัยก็จะต้องรับผิดชอบและรับโทษทางอาญา แต่จะเห็นว่าแม้การประกอบธุรกิจประกันภัยจะต้องได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจก่อนก็ตาม แต่ถ้าหากผู้ใดได้รับประกันภัยโดยที่ไม่ได้รับอนุญาต ผลของสัญญาระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยนั้นไม่เสียไป ผู้รับประกันภัยที่ไม่ได้รับอนุญาตนั้นยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยนั้น ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 4212/2518 วินิจฉัยว่า “การที่ผู้รับประกันภัยได้รับประกันวินาศภัยไว้จากผู้เอาประกันภัย โดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีให้กิจการประกันวินาศภัย สัญญาประกันภัยจะเป็นโมฆะก็ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นคู่สัญญาได้ทราบถึงการไม่ได้รับอนุญาตนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้เอาประกันภัยได้ทราบความดังกล่าว ผู้รับประกันภัยจึงต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย” และมีนักกฎหมายบางท่านได้ให้ความเห็นว่า ในกรณีนี้แสดงให้เห็นว่ากฎหมายควบคุมธุรกิจประกันภัย ซึ่งเป็นกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจมีความสำคัญและอยู่เหนือกว่ากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยอันเป็นกฎหมายเอกชน และเป็นเรื่องนิติกรรมสัญญา⁸ ดังนั้นจะเห็นว่ากฎหมายประกันภัยมีลักษณะแตกต่างจากกฎหมายแพ่งโดยทั่วไป

⁸ ประสิทธิ์ โสวิไลกุล , การตีความกฎหมาย สัญญาและกรรมกรรมประกันภัย , หน้า

2. กฎหมายประกันภัยต้องรองรับหลักพื้นฐานของการประกันภัย

กฎหมายประกันภัยยังมีลักษณะพิเศษกฎหมายประกันภัยต่างจากกฎหมายแพ่งโดยทั่วไป คือ กฎหมายประกันภัยต้องรองรับหลักพื้นฐานของการประกันภัย โดยนำมาวางไว้ในบทบัญญัติต่างๆของกฎหมายประกันภัย หลักสำคัญพื้นฐานของการประกันภัยมีอยู่ 6 ประการคือ⁹

2.1 หลักผู้มีส่วนได้เสียในการประกันภัย (Insurable Interest)

เป็นหลักพื้นฐานของการประกันภัยที่จะต้องเป็นหลักดังกล่าวในการประกันภัย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประกันภัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลี่ยความเสียหายให้แก่ผู้ที่จะได้รับภัยนั้น หลักส่วนได้เสียนี้จะมีผลต่อสัญญาประกันภัยว่าจะมีผลผูกพันระหว่างคู่สัญญากันหรือไม่ ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ มิฉะนั้นสัญญาประกันภัยจะไม่มีผลผูกพันคู่สัญญา¹⁰ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไม่สามารถเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญาได้ สาเหตุเพราะถ้าผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ก็เท่ากับว่าผู้เอาประกันภัยไม่มีภัย ไม่มีความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ตน ไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประกันภัย สัญญาประกันภัยที่สร้างขึ้นทั้งที่ตนไม่มีส่วนได้เสียในภัยนั้นก็จะเป็นเรื่องการพนันขึ้นต่อหรือสัญญาเสี่ยงโชคไป ไม่ได้ช่วยบรรเทาหรือเฉลี่ยในความเสียหายต่อผู้ได้รับภัยแต่อย่างใด

2.2 หลักสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith)

เป็นหลักที่สำคัญในการที่ทำสัญญาประกันภัย สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่คู่สัญญาต้องสุจริตต่อกันอย่างยิ่ง ซึ่งต่างจากสัญญาโดยทั่วไป กล่าวคือ ในการทำสัญญาโดยทั่วไปนั้นคู่สัญญาแต่ละฝ่าย ไม่จำเป็นต้องชี้ช่องให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเห็นข้อเสียเปรียบ เป็นหน้าที่คู่

⁹ คณะอนุกรรมการคั่นคว่ำและวิชาการสมาคมประกันวินาศภัย, คู่มือวิชาการประกันภัย พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทฉลองรัตน จำกัด), หน้า 37 .

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้แล้วไซ้ ท่านว่ายอมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างใด”

สัญญาแต่ละฝ่ายจะต้องสืบสวนใคร่ครวญส่วนได้เสียของตนเอง เหตุผลเช่นว่านี้เป็นธรรมดาที่ต่อเมื่อคู่กรณีมีโอกาสเท่าเทียมกันในอันที่จะได้รู้ถึงรายละเอียดต่าง ๆ¹¹ .แต่สำหรับในกรณีการทำสัญญาประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสจะรู้เห็นเหตุการณ์แต่ฝ่ายเดียว ผู้รับประกันภัยแทบจะไม่มีโอกาสจะรู้รายละเอียดเหล่านั้นได้ นอกจากทราบจากตัวผู้เอาประกันภัยเอง ผู้รับประกันภัยจะพิจารณาว่าตนจะรับประกันภัยหรือไม่ จะต้องคิดเบี้ยประกันภัยจำนวนเท่าใด ผู้รับประกันภัยย่อมพิจารณาจากรายละเอียดที่ผู้เอาประกันภัยได้แถลงให้ผู้รับประกันภัยทราบ ดังนั้นหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงจึงตกอยู่ที่ฝ่ายผู้เอาประกันภัย ดังนั้น ถ้าหากมีการปกปิด หรือแถลงข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งอาจจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญาแล้วนั้น สัญญาประกันภัยดังกล่าวจะตกเป็นโมฆียะ¹²

2.3 หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Principle of Indemnity)

เป็นหลักพื้นฐานในการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง ไม่ต้องการให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยได้รับผลกำไรเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น เพราะหากเกิดมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ก็จะก่อให้เกิดวินาศภัยขึ้น เพื่อจะได้กำไรจากการเกิดวินาศภัยนั้น (Moral Hazard) ดังนั้น เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยจะต้องได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่เกินไปกว่าที่เสียหายจริง

หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้กำหนดขึ้นมาเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยกลับมา มีสภาพเหมือนก่อนเกิดความเสียหาย อาจกล่าวได้อีกอย่างก็คือว่า เป็นการชดใช้ค่าเสียหาย

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ จิตติ ดิงศภั ทิพย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 40.

¹² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดีหรือในกรณีประกันชีวิตบุคคลอันการให้เงินยอมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขาก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นเท็จไซ้ร่า ท่านั้นสัญญาอันเป็นโมฆียะ”

ตามความเป็นจริงแต่ไม่เกินจำนวนเงิน (ทุน) ที่ได้ประกันเอาไว้ (มาตรา 877 (1)) ในการคำนวณค่าเสียหายตามจำนวนวินาศภัยที่แท้จริงนั้นให้ตีราคา ณ สถานที่และในเวลาที่เกิดเหตุวินาศภัย¹³

อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์มาตรา 877 นี้ แม้จะกำหนดให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง แต่ในทางปฏิบัติจะเกิดปัญหาในการนำหลักนี้มาใช้ กล่าวคืออย่างไรจึงจะถือว่าเป็นความเสียหายที่แท้จริง เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยอย่างไร การชดใช้จะชดใช้ให้เท่าใดจึงจะถือว่าคุ้มกับจำนวนวินาศภัยที่เกิดขึ้นจริง และขอบเขตของความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบมีมากน้อยแค่ไหนเพียงใด¹⁴

2.4 หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation)

หลักนี้เป็นการรับช่วงสิทธิตามที่กฎหมายให้อำนาจผู้รับประกันภัยสามารถเข้ารับช่วงสิทธิทั้งหลายที่ผู้เอาประกันภัยมีต่อบุคคลภายนอก หลักการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 880 นี้เป็นหลักในการรับช่วงสิทธิที่ใช้กับการประกันภัย¹⁵ เป็นการห้ามมิให้ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกค่าทด

¹³ วรฤทธิ ลีลาเวทพงษ์, “การเจรจาอบอุกรภัยของแกตตีในเรื่องการค้าบริการและผลกระทบที่มีต่อกฎหมายและธุรกิจประกันวินาศภัยของประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 33.

¹⁴ ธีระ อยู่ในธรรม, “การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), หน้า 3.

¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น

ถ้าผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแต่เพียงบางส่วนไซ้ ท่านห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยนั้นใช้สิทธิของตนทำให้เสื่อมสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน ในการที่เขาจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกเพื่อเศษแห่งจำนวนวินาศภัยนั้น”

แทนต่อคนภายนอกในเมื่อตนได้รับค่าทดแทนจากผู้รับประกันภัยแล้ว¹⁶ จึงเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่บัญญัติไว้ใช้เฉพาะแล้ว จึงไม่ต้องนำหลักการรับช่วงสิทธิที่ใช้ในหลักทั่วไปของการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 227¹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ นอกจากนั้นหลักการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 880 และมาตรา 227 นี้มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ หลักการรับช่วงสิทธิตามบทบัญญัติมาตรา 880 การที่ผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทนไปนั้นแท้จริงไม่ใช่การใช้ค่าเสียหายโดยฐานละเมิดแก่ทรัพย์ เป็นแต่การใช้เงินตามเงื่อนไขแห่งสัญญาประกันภัย และยังเห็นได้อีกว่าทรัพย์ที่ถูกทำลายวินาศไปนั้น ไม่ใช่วัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาประกันภัย เป็นแต่ทรัพย์ที่สัญญาประกันภัยอาศัยเป็นมูลในการกำหนดเงื่อนไขการจ่ายเงินเท่านั้น นอกจากนี้ตามมาตรา 227 จะต้องใช้ค่าสินไหมเต็มราคาทรัพย์จึงจะได้รับช่วงสิทธิ แต่การรับประกันภัยอาจรับประกันภัยไม่เต็มราคาทรัพย์ก็ได้ จึงนำมาตรา 227 มาใช้ในสัญญาประกันภัยไม่ได้¹⁸

2.5 หลักการเฉลี่ย (Principle of Contribution หรือ Law of great numbers)

หลักประกันภัยในเรื่องการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นผู้เอาประกันภัยไม่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริง ดังนั้นเพื่อให้การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นไปตามหลักการประกันภัย จึงเกิดหลักการเฉลี่ยขึ้น ถ้าหากมีการเอาประกันภัยเกินจำนวนหรือมีการเอาประกันภัยไว้หลายรายและจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้เกินมูลค่าความเสียหาย เช่น มีกรรมธรรม์มากกว่า 1 ฉบับ ก็จะต้องมีการเฉลี่ยระหว่างผู้รับประกันภัยด้วยกันเองนั้น เพื่อให้ผู้รับประกันภัยในวัตถุเอาประกันภัยรายเดียวกัน การเสี่ยงภัยเดียวกัน และมีส่วนได้เสียเช่นเดียวกันนั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามส่วนแห่งความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยแต่ละคนมีอยู่ตามสัญญาประกันภัยตามอัตราส่วนตามที่ตนได้รับประกันภัยไว้¹⁹ “สัญญาประกันภัยทั้งหลาย

¹⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 114.

¹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 227 “เมื่อเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มราคาทรัพย์หรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ท่านว่าลูกหนี้นยอมเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์หรือสิทธินั้น ๆ ด้วยอำนาจกฎหมาย”

¹⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 115.

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นพร้อมกันเพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน และจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวม

ถ้าลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่าได้ทำพร้อมกัน ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้น สืบเนื่องเป็นลำดับกัน ท่านว่าผู้รับประกันภัยคนแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรกได้ใช้นั้นยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยไซ้ร ผู้รับประกันภัยคนถัดไปก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นต่อ ๆ ไปจนกว่าจะคุ้มวินาศ”²⁰ เป็นการนำหลักการเฉลี่ยมาใช้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง

2.6 หลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause)

หลักสาเหตุใกล้ชิดเป็น”หลักที่ถือกันทั่วไปว่า ความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยจะชดใช้ให้มันจะต้องเป็นผลโดยตรง (direct consequence) ที่เกิดจากภัยที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง เรื่องนี้ในตำรากฎหมายต่างประเทศบางเล่มเรียกว่า เหตุอันใกล้ชิด (Proximate Cause) ซึ่งหมายความว่าผลที่เกิดขึ้น (ความเสียหาย) ต้องมีส่วนสัมพันธ์อันใกล้ชิดหรือต่อเนื่องกับเหตุ (ภัยที่รับเสี่ยง)²¹

ดังนั้น สาเหตุใกล้ชิด หมายถึง การกระทำผลที่เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์อันเดียวกัน ต่อเนื่องจากจุดเริ่มต้นจนบังเกิดผลของการนั้น โดยปราศจากการแทรกแซงของกำลังอื่นใดที่เกิดขึ้นใหม่แต่ไม่เกี่ยวกับสาเหตุเดิมหมายความว่า เมื่อเกิดวินาศภัยดังที่ได้รับประกันภัยขึ้น และมีความเสียหายอันเกิดขึ้นจากเหตุการณ์อื่นร่วมกัน ภัยที่ได้รับประกันภัยความเสียหายเหล่านั้น แม้

กันทั้งหมดนั้นท่วมจำนวนที่วินาศจริงไซ้ร ท่านว่าผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอจำนวนวินาศจริงเท่านั้น ผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องจ่ายเงินจำนวนวินาศจริงแบ่งตามส่วนมากน้อยที่ตนได้รับประกันภัยไว้ อันสัญญาประกันภัยทั้งหลายถ้าลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่าได้ทำพร้อมกัน ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นสืบเนื่องเป็นลำดับกัน ท่านว่าผู้รับประกันภัยคนแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรกได้ใช้นั้นยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยไซ้ร ผู้รับประกันภัยคนถัดไปก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นต่อๆกันไปจนกว่าจะคุ้มวินาศ”

²⁰ วรวิมล ลีลาเวทพงษ์, “การเจรจาอบอุกรภัยของแกตตีในเรื่องการค้าบริการและผล กระทบที่มีต่อกฎหมายและธุรกิจประกันวินาศภัยของประเทศไทย,” หน้า 34-35.

²¹ บัญจะ เปี่ยมพงศ์สานต์, “ประกันวินาศภัย : สิทธิและความรับผิดชอบของผู้สัญญาและผู้รับประกันภัย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 58.

จะไม่ใช้ภัยที่รับประกันภัยไว้ แต่ก็ถือว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วย (มาตรา 811(2))²²

ลักษณะพิเศษของสัญญาประกันภัย

สัญญาประกันภัยมีลักษณะพิเศษ 4 ประการคือ

1. เป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดที่ไม่เท่าเทียมกัน
2. เป็นสัญญาที่มีผลบังคับไม่แน่นอน
3. เป็นสัญญาที่ต้องการความซื่อสัตย์อย่างยิ่ง
4. เป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ²³

1. เป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดที่ไม่เท่าเทียมกัน

สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำตอบแทนกัน ต่างฝ่ายต่างเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน กล่าวคือทั้งฝ่ายผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยต่างเป็นเจ้าของหนี้ซึ่งกันและกันตามสัญญาประกันภัย ฝ่ายผู้เอาประกันภัยมีฐานะลูกหนี้ที่จะต้องชำระเบี้ยประกันภัย และมีฐานะเป็นเจ้าของหนี้ที่จะเรียกให้ฝ่ายผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบเมื่อมีเหตุตามสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นในอนาคตกงตามที่ได้ตกลงกันได้ ส่วนฝ่ายผู้รับประกันภัยย่อมมีฐานะเป็นเจ้าของหนี้สิทธิเรียกร้องให้ผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัย²⁴

ศูนย์วิทยพัชการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²² วรุฒิ ลีลาเวทพงษ์, “การเจรจาขอบอกรุกภัยของแก่ตตในเรืองการค้ำบริการและผล กระทบที่มีต่อกฎหมายและธุรกิจประกันวินาศภัยของประเทศไทย,” หน้า 35.

²³ ปัญจะ เปี่ยมพงศ์สานต์, “ประกันวินาศภัย : สิทธิและความรับผิดชอบของคู่สัญญาและผู้รับประกัน,” หน้า 13 .

²⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้นหรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญาและในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย”

สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทนเสมอแต่สัญญาโดยทั่วไปอาจจะไม่ใช้สัญญาต่างตอบแทนก็ได้ เช่น เป็นสัญญาไม่ต่างตอบแทน อันได้แก่ สัญญาที่มีหนี้แต่เพียงฝ่ายเดียว ยกตัวอย่างเช่น ผู้ยืมและผู้รับฝากต่างมีหนี้ที่จะต้องส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืมและผู้ฝากทรัพย์สิน แต่ผู้ยืมและผู้ฝากทรัพย์สินไม่มีหนี้ที่จะต้องชำระตอบแทน เป็นต้น ซึ่งต่างจากสัญญาประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยต่างเป็นเจ้าของหนี้ซึ่งกันและกันตามสัญญาประกันภัย สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดที่ไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือมีลักษณะต่างตอบแทนที่ไม่เท่าเทียมกัน เช่น ผู้เอาประกันภัยเอาประกันภัยโดยจ่ายเบี้ยประกันภัยด้วยเงินจำนวนน้อยกว่าจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ได้ทำไว้ ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายตามวงเงินเอาประกันภัยซึ่งเป็นจำนวนที่สูงกว่าเงินเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้จ่ายให้แก่ผู้รับประกันภัย

2. เป็นสัญญาที่มีผลบังคับไม่แน่นอน

สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาความเสียหายในภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในอนาคตอาจเกิดหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ ดังนั้นผลบังคับของสัญญาจึงไม่แน่นอน ผู้รับประกันภัยอาจจะไม่เสียค่าสินไหมทดแทน ถ้าไม่มีเหตุการณ์ดังที่ระบุไว้ในสัญญาประกันภัย โอกาสที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยก็เช่นเดียวกัน ไม่แน่นอนว่าจะได้รับผลตอบแทนตามสัญญา ขึ้นกับว่าจะเกิดเหตุการณ์ตามที่ระบุไว้ในสัญญาหรือไม่ สัญญาประกันภัยจึงเป็นสัญญาที่มีผลบังคับไม่แน่นอน²⁵ ซึ่งต่างจากสัญญาโดยทั่วไปที่ผลบังคับตามสัญญานั้นแน่นอนมิได้ขึ้นกับเหตุการณ์ในอนาคต จะถูกกำหนดว่าจะต้องกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดอย่างไร

3. เป็นสัญญาที่ต้องการความซื่อสัตย์อย่างยิ่ง

สัญญาโดยทั่วไปต่างก็ต้องอาศัยหลักความซื่อสัตย์สุจริตของคู่สัญญา การใช้สิทธิของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างต้องกระทำการโดยสุจริตเป็นหลักพื้นฐานที่คู่สัญญาจะต้องใช้สิทธิโดยสุจริต²⁶ แต่สัญญาประกันภัยจะต้องการความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่งมากกว่าสัญญาโดย

²⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861

²⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

ทั่วไป ในสัญญาประกันภัยผู้เอาประกันภัยต้องแถลงข้อเท็จจริง ข้อเสียเปรียบของตนให้ฝ่ายผู้รับประกันภัยทราบ ซึ่งต่างจากสัญญาโดยทั่วไปที่ไม่ต้องแสดงข้อเท็จจริงที่ทำให้ตนเสียเปรียบให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ แต่สัญญาประกันภัยการแถลงข้อเท็จจริงนั้นข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงที่รู้เฉพาะตัว อีกฝ่ายไม่สามารถพิเคราะห์พิจารณาเอาเองได้ ซึ่งข้อความจริงดังกล่าวอาจทำให้ผู้รับประกันภัยอาจเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น หรืออาจบอกปิดไม่ทำสัญญาประกันภัยได้ สัญญาประกันภัยจึงเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่งของคู่สัญญามากกว่าสัญญาโดยทั่วไป²⁷

นอกจากผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องแถลงข้อเท็จจริง ให้แก่ผู้รับประกันภัยทราบแล้วนั้น จะเห็นว่าผู้รับประกันภัยเองมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดในเรื่องความสุจริตของผู้รับประกันภัยไว้ กล่าวคือ เมื่อผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้รับประกันภัยจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัย จะต้องไม่ใช้สิทธิในการปฏิเสธความรับผิดชอบ โดยที่ไม่มีเหตุอันสมควรมาอ้างเป็นเหตุในการปฏิเสธความรับผิดชอบที่ผู้รับประกันภัยปฏิเสธความรับผิดชอบทั้งที่ไม่มีเหตุอันสมควรนี้ ถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดในเรื่องความสุจริตของผู้รับประกันภัยในการใช้สิทธิในการปฏิเสธความรับผิดชอบไว้โดยเฉพาะเหมือนกับกรณีผู้เอาประกันภัยที่กฎหมายกำหนดในมาตรา 865 ป.พ.พ. อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าการฝ่าฝืนกฎหมายมาตรา 865 ป.พ.พ.ของผู้เอาประกันภัยนั้น ผลจะตกเป็นโมฆียะ ผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างได้ แต่การใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของผู้รับประกันภัยนั้นกฎหมายไม่

ศูนย์วิทยพัชกร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัยผู้เอาประกันภัยก็ดีหรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอันการจ่ายเงินยอมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้ใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นเท็จไว้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆียะ

ถ้ามิได้ใช้สิทธิบอกล้างภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูลอันจะบอกล้างได้ก็ดี หรือมิได้ใช้สิทธินั้นภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันทำสัญญาก็ดี ท่านว่าสิทธินั้นเป็นอันระงับสิ้นไป”

ได้เขียนไว้จึงเป็นกรณีไม่มีกฎหมาย ดังนั้นผลจึงต่างกับกรณีมีกฎหมายกำหนดไว้ เช่นตามมาตรา 865 ผลทำให้สัญญาตกเป็นโมฆียะสามารถบอกล้างได้

4. เป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

กฎหมายบังคับว่าในการฟ้องร้องบังคับคดี สัญญาประกันภัยจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบของสัญญา หากแต่กำหนดว่าถ้าจะทำการฟ้องร้องบังคับคดีกันจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของอีกฝ่ายหนึ่ง มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้²⁸ ซึ่งหลักฐานแห่งสัญญาประกันภัยนี้กฎหมายมิได้ให้ต้องทำตามแบบ หลักฐานเป็นหนังสือนี้แม้ไม่มีก็ไม่ทำให้สัญญาประกันภัยตกเป็นโมฆะเพียงแต่ฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ แต่หากจะฟ้องร้องบังคับคดีตามสัญญาประกันภัยนั้นจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด ดังนั้นหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 867 นี้จึงอาจจะเป็นเอกสารใดก็ได้ที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรได้ลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด เช่น ใบเสร็จรับเงิน กรมธรรม์ประกันภัย ก็ถือว่าเป็นหลักฐานเป็นหนังสือได้ ซึ่งต่างจากสัญญาโดยทั่วไป สัญญาโดยทั่วไปอาจมีการบังคับให้ต้องทำตามแบบของสัญญาหรือไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้

ลักษณะสำคัญของกรมธรรม์ประกันภัย

จากบทบัญญัติมาตรา 867 , พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 29 ทำให้กรมธรรม์ประกันภัยมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. กรมธรรม์ประกันภัยต้องมีเนื้อความต้องตามสัญญา
2. กรมธรรม์ประกันภัยต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด
3. ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันภัยแล้ว
4. เป็นเอกสารที่กฎหมายบังคับให้ผู้รับประกันภัยต้องส่งมอบแก่ผู้เอาประกันภัย

²⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

นอกจากนั้นกรรมธรรม์ประกันภัยโดยปกติจะประกอบด้วยสาระสำคัญอย่างน้อย 4 ประการคือ

1. ข้อความสำคัญของสัญญา เพื่อระบุสาระสำคัญที่คู่สัญญาพึงปฏิบัติและข้อผูกพันที่มีต่อกัน
2. เงื่อนไขการรับประกัน คือข้อกำหนดเพื่อให้ผู้เอาประกันปฏิบัติตาม เพื่อความสมบูรณ์แห่งสัญญาและมีผลบังคับ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น เช่น ข้อกำหนดให้ผู้เอาประกันต้องแจ้งเหตุวินาศภัยทราบภายในเวลาที่กำหนด
3. ตารางแห่งกรรมธรรม์ หมายถึง รายละเอียดของบริษัทรับประกันและเอาประกันสิ่งที่เอาประกันระยะเวลาของกรรมธรรม์ อัตราดอกเบี้ยประกัน ฯลฯ
4. ข้อยกเว้น หมายถึง ข้อกำหนดที่บริษัทรับประกันไม่ให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินบางประเภท หรือเหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัย²⁹

สัญญาประกันภัยนั้นจะมีเงื่อนไขความคุ้มครองการเสี่ยงภัย ซึ่งเงื่อนไขความคุ้มครองเสี่ยงภัยนี้ จะมีเนื้อหาอยู่ในกรรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งกฎหมายบังคับให้ผู้รับประกันภัยต้องออกกรรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย มาตรา 867 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนั้นยังมีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 29 วรรคหนึ่งของทั้งสองพระราชบัญญัติได้บัญญัติว่า "กรรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรรมธรรม์ประกันภัยด้วย" ซึ่งได้กำหนดให้กรรมธรรม์ประกันภัยหรือเอกสารแนบท้ายกรรมธรรม์ประกันภัยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน (อธิบดีกรมการประกันภัย หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมการประกันภัยมอบหมาย) ก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย ซึ่งมีโอกาสต่อรองในการทำสัญญาประกันภัยน้อยกว่าผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นผู้ร่างและกำหนดแบบข้อความในสัญญาไว้ก่อนทำสัญญากับผู้เอาประกันภัย ทางราชการจึงเข้ามาช่วยควบคุมดูแลในการออกแบบกรรมธรรม์ประกันภัย ต้องผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากนายทะเบียนก่อนจึงจะสามารถนำมาใช้ได้ กรรมธรรม์ประกันภัยเป็นเอกสารที่ต้องมีเนื้อความต้องตาม

²⁹ สรพล สุขทรรคณีย์ , คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัยศึกษาแบบเรียงมาตรา พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2536), หน้า 42-43 .

สัญญา ดังนั้นการที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนก่อนจึงเท่ากับว่ากรมธรรม์ประกันภัยนั้นถูกควบคุมโดยหน่วยงานราชการ

นอกจากนั้นบทบัญญัติมาตรา 867 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บังคับให้ผู้เอาประกันภัยต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยที่กรมธรรม์ประกันภัยนั้นจะต้องมีรายการตามที่มาตรา 867 นี้กำหนดไว้ และจะต้องมีเนื้อความต้องตามสัญญาประกันภัยด้วย กรมธรรม์ประกันภัยเป็นแต่เพียงเอกสาร ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องส่งมอบให้แก่ผู้เอาประกันภัยเมื่อมีการตกลงทำสัญญากันแล้ว อีกทั้งปัจจุบันในทางปฏิบัตินั้นเวลาตกลงทำสัญญาประกันภัย ข้อตกลงทำต่าง ๆ ที่คู่สัญญาตกลงมักให้เป็นไปตามเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยได้จัดทำรูปแบบความคุ้มครอง เงื่อนไขต่าง ๆ ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยที่ข้อความในกรมธรรม์ประกันภัยได้ผ่านความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันภัยแล้ว จึงนำรูปแบบความคุ้มครองดังกล่าวมาเสนอขายให้กับผู้เอาประกันภัยได้

ลักษณะการประกันภัยประเภทต่าง ๆ และรายละเอียดในกรมธรรม์ประกันภัย

ประเภทของธุรกิจประกันภัยที่มีบทบาทมากในประเทศไทย ได้แก่ ธุรกิจประกันวินาศภัย และธุรกิจประกันชีวิต

ปัจจุบันมีกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 แบ่งประเภทของการประกันวินาศภัยไว้เป็น 4 ประเภท คือ (1) การประกันอัคคีภัย (2) การประกันภัยทางทะเลและการขนส่ง (3) การประกันภัยรถ (4) การประกันภัยประเภทอื่น นอกจากนี้ (1) (2) หรือ (3)³⁰

1. การประกันอัคคีภัย (Fire Insurance)

เมื่อบ้านเรือนมาก พลเมืองมาก ความเสี่ยงในการเกิดอัคคีภัยย่อมมีโอกาสจะเกิดขึ้นได้มาก อัคคีภัยเป็นภัยที่ทำให้ผู้ได้รับภัยได้รับความสูญเสียมากกว่าภัยอื่น ดังคำที่ว่า “โจรปล้นสิบครั้งยังไม่เท่าไฟไหม้ครั้งเดียว” ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเมื่อไฟไหม้แล้วนั้น ทรัพย์สินสิ่งปลูกสร้างบรรดาบ้านเรือนข้าวของต่างๆย่อมถูกทำลายลงแทบหมดเหลือแต่เถ้าถ่าน การประกันอัคคีภัย “

³⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนที่ 18 ก. ลงวันที่ 3 มิถุนายน 2539.

จะคุ้มครองตัวทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เอาประกันภัยจากความเสียหายที่เกิดจากไฟไหม้ และฟ้าผ่า การคุ้มครองภัยตามกรมธรรม์ประกันอัคคีภัยรวมไปถึงความสูญเสียหรือความเสียหายจากการระเบิดและเหตุอื่นที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังมีการคุ้มครองถึงภัยที่เพิ่มเติมพิเศษกว้างขวางออกไปภายใต้กรมธรรม์ประกันอัคคีภัย”³¹ ภัยพิเศษดังกล่าวสามารถแยกประเภทได้ดังนี้³²

1. ภัยที่เกี่ยวกับปฏิกิริยาเคมี เช่น การระเบิด การลุกไหม้ขึ้นเอง ความร้อน
2. ภัยทางสังคม เช่น การจลาจล การนัดหยุดงาน
3. ภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม พายุ
4. ภัยเบ็ดเตล็ด เช่น ท่อน้ำ ท่อแก๊ส การประกันอัคคีภัยจึงเป็นการประกันวินาศภัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความเสียหายในการที่ทรัพย์สินทั้งที่เป็นสิ่งปลูกสร้าง และทรัพย์สินที่อยู่ภายในสิ่งปลูกสร้างที่เกิดความเสียหายจากการที่ไฟไหม้หรือฟ้าผ่า หรือจากการระเบิด หรือจากเหตุอื่นที่ใกล้เคียงกัน ปัจจุบันมีการเพิ่มรวมความคุ้มครองภัยอื่นที่กระทบเกี่ยวข้องกับอัคคีภัยเข้ามารวมกับการประกันอัคคีภัยด้วย (โปรดดูตัวอย่างกรมธรรม์ในภาคผนวก ก.)

2. การประกันภัยทางทะเลและการขนส่ง

การประกันภัยทางทะเล (Marine Insurance) จัดว่าเป็นการประกันภัยประเภทแรกที่มีขึ้นในโลก “ การประกันภัยชนิดนี้มุ่งหมายจะคุ้มครองความสูญเสียหรือความเสียหายที่เกิดจากภัยทางทะเลในระหว่างเดินทางหรือการขนส่งทางทะเลซึ่งมีทั้งวินาศภัยที่เกิดขึ้นกับตัวเรือสินค้าที่บรรทุกในเรือและค่าระวางขนส่งสินค้า”³³ ความมุ่งหมายของการประกันภัยทางทะเลเพื่อให้ความคุ้มครองทรัพย์สินที่ต้องสูญหายหรือเสียหายในขณะขนส่ง ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ สิ่งใดๆ ก็ตามถ้าตกอยู่ภายใต้การเสี่ยงภัยทางทะเล และเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายย่อมจะนำมาเอาประกันภัยทางทะเลได้ การประกันภัยทางทะเลยังแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก คือ³⁴

- 1) การประกันภัยสินค้าทางทะเล (Cargo Insurance)
- 2) การประกันภัยตัวเรือ (Hull Insurance)
- 3) การประกันภัยค่าระวางสินค้า (Freight Insurance)

³¹ สิทธิโชค ศรีเจริญ , ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย , หน้า 24.

³² เรื่องเดียวกัน , หน้า 24.

³³ สิทธิโชค ศรีเจริญ , ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย , หน้า 21.

³⁴ เรื่องเดียวกัน , หน้า 21-23.

การขนส่งสินค้าใด ๆ ก็ตามผู้ส่งจะต้องจ่ายค่าขนส่งที่เรียกว่า “ค่าระวางสินค้า” และต้องจ่ายล่วงหน้า ดังนั้นค่าระวางจึงถูกรวมเป็นค่าใช้จ่ายและเป็นต้นทุนด้วย ดังนั้นหากสินค้าสูญหายก็หมายถึงสูญเสียค่าระวางไปด้วย ดังนั้นค่าระวางสินค้าจึงเป็นสิ่งที่ถูกประกันด้วย (โปรดดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยในภาคผนวก ข.)

3. การประกันภัยรถ

การประกันภัยรถยนต์ (Automobile Insurance) เป็นการประกันภัยความเสียหายอันเกิดจากการใช้รถยนต์เป็นการประกันภัยเพื่อความเสียหายหรือสูญหายของตัวรถยนต์ ตลอดจนความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกอันเนื่องมาจากการใช้รถยนต์การประกันภัยรถยนต์แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1) Comprehensive เป็นการคุ้มครองตัวรถที่เอาประกันภัยตลอดจนรถคู่กรณี ในกรณีเกิดความเสียหายต่อตัวรถยนต์ ตลอดจนการสูญหายของรถที่เอาประกันและรวมถึงความรับผิดชอบต่อตัวบุคคลอื่นทั้งร่างกายและทรัพย์สิน

2) Third Party, Fire and Thief คุ้มครองบุคคลที่สามรวมถึงตัวรถยนต์ที่เอาประกันภัย ไฟไหม้หรือถูกลักขโมย

3) Third Party เป็นการประกันภัยที่คุ้มครองความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกทั้งทรัพย์สินและชีวิต

(โปรดดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ในภาคผนวก ค.)

4. การประกันภัยประเภทอื่น นอกจาก (1) (2) หรือ (3)

การประกันภัยประเภทอื่นนอกจาก (1) (2) หรือ (3) อันได้แก่ การประกันอุบัติเหตุและสุขภาพ การประกันภัยเบ็ดเตล็ด การประกันภัยการเสี่ยงภัยทุกชนิด การประกันภัยหม้อกำเนิดไอน้ำและถังอัดความดัน การประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก การประกันภัยความซื่อสัตย์ของลูกจ้าง การประกันภัยผู้เล่นกอล์ฟ การประกันภัยป้ายโฆษณา การประกันภัยโจรกรรม (โปรดดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยในภาคผนวก ง.)

การประกันอุบัติเหตุและสุขภาพ (Personal Accident Insurance) ในทางปฏิบัติ การประกันอุบัติเหตุและสุขภาพมักมีความคุ้มครองถึงกรณีเสียชีวิตด้วย จึงต้องแบ่งการคุ้มครอง

ออกในส่วนที่เสียชีวิตด้วยถือว่าเป็นสัญญาประกันชีวิตและส่วนที่เกี่ยวกับการบาดเจ็บในส่วนนั้นถือว่าเป็นสัญญาประกันวินาศภัย แต่ทำควบกันไปในความคุ้มครองนั้น (โปรดดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลในภาคผนวก ง.)

การประกันภัยเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Insurance) เป็นการประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสียหาย อันเกิดจากอุบัติเหตุหรือเกิดจากเหตุที่มีได้คาดหมายไว้ และอยู่นอกเหนือความคุ้มครองจากการประกันอัคคีภัย การประกันภัยทางทะเลและการขนส่ง การประกันภัยรถยนต์ เช่น การประกันภัยการเสี่ยงภัยทั้งหมด การประกันภัยกอล์ฟ (โปรดดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยเบ็ดเตล็ดในภาคผนวก ง.)

5. การประกันชีวิต

การประกันชีวิต หมายถึง การประกันภัยที่อาศัยความทรงชีพ หรือการมรณะของบุคคลเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงิน และในธุรกิจประกันชีวิตแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) การประกันชีวิตประเภทสามัญ (Ordinary Insurance) 2) การประกันชีวิตประเภทอุตสาหกรรม (Industrial Insurance) 3) การประกันชีวิตประเภทกลุ่ม (Group Life Insurance)³⁵ ส่วนแบบของสัญญาประกันชีวิต ที่ใช้กันในปัจจุบันที่กรมการประกันภัยได้มีแบบสัญญามาตรฐานบังคับใช้อยู่ ได้แก่ 1) แบบตลอดชีพ

2) แบบชั่วระยะเวลา

3) แบบสะสมทรัพย์

4) แบบเงินได้ประจำ

(โปรดดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันชีวิต แบบตลอดชีพ แบบชั่วระยะเวลา แบบสะสมทรัพย์ แบบเงินได้ประจำ ในภาคผนวก ง.)

³⁵ ประสิทธิ์ โขวิไลกุล และโสติดิธร มัลลิกะมาส, รายงานผลการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบต่อการค้าบริการจากการเปิดเสรีภายหลังการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยสาขาประกันภัย, หน้า 32-33.

ลักษณะการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัย

1. ลักษณะการตีความกฎหมายประกันภัย

1.1 มาตรา 865 ปกปิดข้อความจริง

1.1.1 ปกปิดข้อความจริงในประกันวินาศภัย

คำพิพากษาฎีกาที่ 918/2519 แม้โจทก์จะได้ละเว้นไม่เปิดเผยข้อความจริงแก่จำเลย ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยว่า รถยนต์ของโจทก์เคยถูกชนมาก่อนก็ตาม แต่จำเลยก็ถือว่าข้อความจริงดังกล่าวมิใช่ข้อสำคัญ อันจะมีผลเป็นการจูงใจจำเลยให้เรียกเก็บเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นกว่าที่เรียกได้ หรือเป็นเหตุบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วย เพียงแต่มีผลให้จำเลยไม่ยอมรับประกันภัยในจำนวนเงินที่โจทก์เอาประกันภัยไว้เท่านั้น กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา 865 อันจะทำให้สัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ

จากคำพิพากษาฎีกาที่ 918/2519 ศาลไม่นำมาตรา 865 มาปรับใช้เพราะศาลตีความ มาตรา 865 ว่าการละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงนั้นต้องเป็นข้อความจริงซึ่งอาจจะจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นกว่าเดิมหรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญา เมื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็น แต่เพียงว่าข้อความจริงดังกล่าวมีผลต่อการกำหนดวงเงินจำนวนเงินเอาประกันเท่านั้น การตีความตามคำพิพากษาฎีกานี้ ศาลฎีกาตีความโดยพิจารณาจากความและถ้อยคำในตัวบท แต่มิได้พิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายความมุ่งหมายของตัวบท กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อความจริง ผู้เอาประกันภัยต้องมีความสุจริตต่อผู้รับประกันภัย กรณีนี้ผู้เอาประกันขาดความสุจริตต่อคู่สัญญา ข้อเท็จจริงที่ว่ารถยนต์เคยถูกชนมาก่อนนั้นเป็นข้อที่มีผลกระทบถึงการคำนวณเบี้ยประกัน และการกำหนดวงเงินเอาประกันภัยซึ่งจะกำหนดโดยการคำนวณจากราคาทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้น การที่รถเคยถูกชนมาก่อนย่อมมีความเสียหาย เมื่อผู้เอาประกันภัยไม่ได้แถลงข้อความจริงดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลให้ผู้รับประกันภัยได้รับความเสียหาย การกระทำของผู้เอาประกันภัยจึงเป็นการกระทำที่ไม่สุจริตต่อผู้รับประกันภัย ซึ่งสัญญาประกันภัยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความสุจริตของคู่สัญญา ผลของการตีความทำให้ผู้เอาประกันภัยซึ่งไม่สุจริตได้รับความคุ้มครอง ซึ่งขัดต่อหลักพื้นฐานของการประกันภัย ทำให้ไม่เป็นธรรมต่อผู้รับประกันภัยที่จะต้องรับผิดชอบ

1.1.2 การปกปิดข้อความจริงในประกันชีวิต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3728/2530 โรคต่อตาไม่ถือว่าเป็นอาการผิดปกติเกี่ยวกับตาที่มีอันตรายร้ายแรงถึงขนาดอนุมานได้ว่า ถ้า พ. ผู้เอาประกันชีวิตได้แจ้งเช่นนั้นแล้ว ผู้รับประกันชีวิตจะบอกปิดไม่รับประกันชีวิต หรือหากนายแพทย์ผู้ตรวจสุขภาพได้พบเห็นอาการโรคต่อตาแล้วจะเรียกเบี้ยประกันให้สูงขึ้น แม่ พ. ซึ่งได้เข้ารับการผ่าตัดต่อตาที่โรงพยาบาลมาแล้ว ได้แถลงข้อเท็จจริงต่อนายแพทย์ผู้ตรวจสุขภาพว่าไม่เคยมีอาการผิดปกติเกี่ยวกับตา ไม่เคยรับการรักษาดัวในโรงพยาบาลในฐานะคนไข้ใน ก็ไม่ทำให้สัญญาประกันชีวิตตกเป็นโมฆียะ พ. ได้ทำสัญญาประกันชีวิตไว้กับบริษัท ม. มาก่อนแล้ว แต่ไม่ได้แจ้งให้จำเลยทราบว่าเคยได้รับการตรวจสุขภาพเพื่อทำประกันชีวิตมาก่อน และบริษัท ม. ได้รับทำสัญญาประกันชีวิตกับ พ. ไม่ปรากฏว่าถ้า พ. ได้ทำสัญญาประกันชีวิตไว้กับบริษัทแล้ว จำเลยจะไม่รับทำสัญญาประกันชีวิตกับ พ. อีก เหตุที่ พ. ไม่แจ้งแก่นายแพทย์ผู้ตรวจสุขภาพทราบ ไม่ถือเป็นเหตุให้สัญญาประกันชีวิตตกเป็นโมฆียะ พ. เคยเข้ารับการรักษายาบาลในฐานะคนไข้ใน มีอาการเจ็บที่ชายโครงขวา แพทย์ตรวจแล้ววินิจฉัยว่า อาจเป็นกล้ามเนื้ออักเสบ ซึ่งไม่อยู่ในรายการที่ต้องแถลงให้นายแพทย์ผู้ตรวจสุขภาพทราบ เมื่อนายแพทย์ผู้ตรวจรักษาและ พ. ต่างไม่ทราบว่า พ. ป่วยเป็นโรคมะเร็งในตับมาก่อน จึงฟังไม่ได้ว่า พ. ไม่เปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับโรคมะเร็งในตับซึ่งตนได้รู้มาก่อนอันจะเป็นเหตุให้จำเลยบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาประกันชีวิต กรรมกรรมประกันชีวิตที่จำเลยรับประกันชีวิต พ. จึงสมบูรณ์

จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้ศาลตีความโดยพึงเล็งถึงความสุจริตและเจตนาของผู้เอาประกันภัย ซึ่งในการใช้สิทธิของผู้เอาประกันภัยนั้นเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริต กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยไม่ทราบว่าตนป่วยเป็นโรสดังกล่าว เมื่อไม่ทราบจะเป็นการปกปิดข้อความจริง หรือละเว้นไม่เปิดเผยข้อความจริงได้อย่างไร การกระทำของผู้เอาประกันภัยจึงเป็นการใช้สิทธิของตนโดยสุจริต การกระทำของผู้เอาประกันภัยจึงไม่เป็นการละเว้นไม่เปิดเผยข้อความจริงตามมาตรา 865 ได้วางหลักไว้แต่อย่างใด การตีความของศาลนี้เป็นการตีความโดยคำนึงถึงหลักในเรื่องการใช้สิทธิโดยสุจริตของผู้สัญญา (มาตรา 5 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 599/2537 ป. รู้อยู่ก่อนแล้วว่าตนเป็นโรคความดันโลหิตสูงซึ่งเป็นโรคร้ายแรงรักษาไม่หาย ได้ขอเอาประกันชีวิตต่อจำเลยโดยปกปิดข้อเท็จจริงไม่กรอกข้อความในคำขอเอาประกันภัยว่าตนเป็นโรสดังกล่าว ซึ่งถ้าจำเลยทราบความจริงข้างต้นนี้แล้วอาจไม่ยอม

ทำสัญญาประกันชีวิตด้วย ดังนั้นสัญญาประกันชีวิตจึงตกเป็นโมฆียะ เมื่อจำเลยบอกล้างแล้ว จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิต ตัวแทนในการขายประกันมีหน้าที่เพียงชักชวนให้ผู้อื่นมาทำสัญญาประกันชีวิต ตัวแทนในการขายประกันมีหน้าที่เพียงชักชวนให้ผู้อื่นมาทำสัญญาประกันชีวิตกับจำเลยเท่านั้น มิใช่ตัวแทนในการทำกรมธรรม์ประกันชีวิต การที่ตัวแทนในการขายประกันจะได้รู้ถึงข้อความจริงที่ผู้เอาประกันชีวิตไม่เปิดเผยหรือไม่ ก็อาจหาอาจจะยกเป็นข้อยันจำเลยได้ไม่

จากคำพิพากษานี้ ศาลตีความโดยพิจารณาถึงขอบเขตหน้าที่ของตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจมาจากตัวการว่า ตัวแทนไม่มีหน้าที่ในการที่จะต้องแถลงข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่จะต้องแถลงต่อผู้รับประกันภัยให้ผู้รับประกันภัยทราบ แต่ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ตามมาตรา 865 ที่จะต้องแถลงข้อความจริงให้แก่ผู้รับประกันภัยทราบ การกระทำของผู้เอาประกันภัยในการที่ไม่กรอกข้อความในใบคำขอเอาประกันภัยดังกล่าวถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เพราะตนมีหน้าที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริงตามมาตรา 865 กำหนดไว้ให้มีหน้าที่ต้องแถลงข้อความจริง คำพิพากษานี้ศาลตีความโดยพิจารณาจากความสุจริตของคู่สัญญาเป็นที่ตั้ง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการเหมาะสมถูกต้องแล้ว แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัยสุจริตแถลงข้อความจริงให้แก่ตัวแทนทราบ โดยที่เข้าใจว่าตัวแทนคือตัวผู้รับประกันภัยโดยสุจริตนั้น แล้วตัวแทนมิได้แจ้งให้แก่ผู้รับประกันภัยทราบ เพราะตัวแทนขาดจรรยาบรรณต้องการแต่เพียงค่าคอมมิชชั่นที่จะได้รับ ถ้าแถลงให้ผู้รับประกันภัยทราบก็อาจทำให้ผู้รับประกันภัยปฏิเสธไม่ยอมรับทำสัญญาประกันภัยด้วย ดังนี้เห็นว่าแม้ตัวแทนจะไม่มีหน้าที่ต้องแถลงข้อความจริง แต่การกระทำของผู้เอาประกันภัยเป็นการกระทำที่สุจริต ขอบที่ผู้รับประกันภัยจะยกเหตุมาปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้ เมื่อตัวแทนทำให้เกิดความเสียหาย ตัวการควรไปไล่เบี้ยฟ้องร้องตัวแทนให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ตามมาตรา 812 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยถือเป็นการทำการโดยปราศจากอำนาจ หรือนอกเหนืออำนาจ

โรคที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่าเป็นโรคที่หากผู้เอาประกันภัยไม่ได้แถลงให้ผู้รับประกันภัยทราบ สัญญาประกันภัยดังกล่าวตกเป็นโมฆียะ มีดังนี้

1. โรคมะเร็ง (ฎ.2076/2514, 3728/2530)
2. โรคเบาหวาน (ฎ. 858/2515)
3. โรคตับแข็ง (ฎ. 68/2516)

4. ความดันโลหิตสูงและบัสสาวะเป็นเลือด (ฎ. 16/2517 , ฎ. 1218/2519)
5. โรคลมชัก (ฎ. 4379/2530)
6. โรคไตวายร้ายแรง (ฎ. 1543/2534)
7. โรคพิษสุราเรื้อรัง (ฎ. 5793/2531)
8. โรคตับและดีซ่าน (ฎ. 3820/2530)
9. โรคถุงลมพอง (ฎ. 1076/2520)
10. โรคต่อมไทรอยด์เป็นพิษ (ฎ. 731/2531)

โรคที่ศาลฎีกาตัดสินว่าไม่ถือเป็นโรคที่ทำให้สัญญาประกันชีวิตตกเป็นโมฆียะตามมาตรา 865 ได้แก่

1. โรคไส้เลื่อน (ฎ. 715/2513)
2. โรคต่อตา (ฎ. 3728/2530)

คำพิพากษาฎีกาที่ 68/2516 หน้าที่เปิดเผยข้อความจริงของผู้เอาประกันภัยมิได้สิ้นสุดลงเพียงในชั้นยื่นคำเสนอขอเอาประกันภัยโดยกรอกคำตอบในแบบคำขอเท่านั้น แต่ยังคงมีอยู่ตลอดเวลาในระหว่างนั้นเรื่อยไปจนถึงเวลาที่ผู้รับประกันภัยสนองตอบรับจนเกิดเป็นสัญญาขึ้นแล้วระหว่างคู่กรณี

จากคำพิพากษาฎีกานี้ แม้ตามบทบัญญัติมาตรา 865 จะไม่ได้เขียนไว้ แต่คำพิพากษาฎีกานี้ตีความตามความมุ่งหมายของกฎหมาย และคำนึงถึงหลักพื้นฐานของการประกันภัย กล่าวคือ สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องการความซื่อสัตย์อย่างยิ่ง การแถลงข้อเท็จจริงของผู้เอาประกันภัยนั้น เป็นหน้าที่ที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องแถลงให้ผู้รับประกันภัยทราบ เพราะเป็นเรื่องเฉพาะตัวที่ผู้เอาประกันภัยรู้แต่เพียงลำพัง ผู้รับประกันภัยไม่สามารถใช้วิจารณญาณพิจารณาเองได้ จึงทำให้ผู้รับประกันภัยเสียเปรียบเนื่องจากไม่สามารถคำนวณอัตราความเสี่ยงได้ถูกต้อง จึงไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าควรจะรับประกันภัยหรือบอกรับไม่ทำสัญญา หรือทำสัญญาแต่เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยตลอดเวลาที่จะต้องแถลงข้อความจริงในระหว่างที่ยังอยู่ในการพิจารณารับประกันภัย เพื่อให้ผู้รับประกันภัยสามารถตัดสินใจได้ว่า จะทำสัญญาด้วยหรือไม่ จะคิดเบี้ยประกันภัยเท่าใดจึงจะเหมาะสม

1.2 มาตรา 867 หลักฐานเป็นหนังสือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 105/2525 แม้กรรมธรรม์ประกันภัยที่โจทก์ผู้รับประกันภัยออกให้แก่ผู้เอาประกันภัยจะไม่มีตราสำคัญของบริษัทโจทก์ประทับก็ตาม ก็เป็นเรื่องระหว่างผู้เอาประกันภัยกับโจทก์ เมื่อโจทก์ในฐานะผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยซึ่งมีต่อบุคคลภายนอก

คำพิพากษาฎีกานี้ การตีความของศาล ตีความตามตัวอักษร และเจตนารมณ์ของกฎหมาย กล่าวคือตัวบทกฎหมายมาตรา 867 กำหนดให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทนฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้นแม้จะไม่มีตราสำคัญของตัวแทนฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ก็เป็นไปตามถ้อยคำของกฎหมายมาตรา 867 และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย มาตรา 867 แล้วจึงฟ้องร้องบังคับคดีกันได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 60/2523 สารบัญญัติประกันภัยที่โจทก์อ้างมีข้อความระบุถึงผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัย และรถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้เท่านั้น ไม่มีลายมือชื่อผู้รับประกันภัย หรือลายมือชื่อตัวแทนผู้รับประกันภัยแต่อย่างใด โจทก์จึงอาศัยเอกสารดังกล่าวฟ้องร้องบังคับคดีเอาจากผู้รับประกันภัยไม่ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 867

คำพิพากษาฎีกานี้ตีความตามถ้อยคำในตัวบทกฎหมายมาตรา 867 ประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งศาลตีความเป็นไปตามหลักการตีความกฎหมาย(มาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) แต่ผลของการตีความทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่ได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย ทั้งที่ได้มีสัญญาประกันภัยต่อกันจริง จึงเป็นการไม่ยุติธรรมต่อผู้เอาประกันภัย เป็นเรื่องที่บทกฎหมายและความยุติธรรมไม่ได้ไปด้วยกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ 2668/2528 คำว่าหลักฐานตาม ป.พ.พ. ม.867 มิใช่แบบที่กฎหมายบังคับไว้ตาม ม.115 จึงไม่จำเป็นต้องมีข้อความระบุอย่างชัดเจนว่ามีข้อตกลงกันอย่างไรบ้าง แม้สัญญาประกันภัยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็มีผลเป็นสัญญาถูกต้องตามกฎหมาย หากเพียงแต่จะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้เท่านั้น ความประสงค์ของกฎหมายที่ให้หลักฐานเป็นหนังสือ ก็เพียงเพื่อความมั่นคงแน่นอน กฎหมายหาได้บังคับไว้ว่าจะต้องเขียนหรือทำในรูปแบบอย่างใดไม่ ฉะนั้น

หากมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดปรากฏข้อความชัดเจนพอรับฟังได้ว่าการตกลงทำสัญญาประกันภัย และปรากฏลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบแล้ว ศาลย่อมบังคับได้ตามหลักฐานนั้นๆ

คำพิพากษานี้ตีความตามอักษร และเจตนารมณ์ของกฎหมาย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

คำพิพากษานี้ที่ 7300/2538 โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยพ้องจำเลยทั้งสองให้ร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ เนื่องจากจำเลยที่ 1 ขับรถยนต์โดยประมาทเลินเล่อชนรถยนต์ของผู้มีชื่อที่ได้เอาประกันภัยไว้กับโจทก์ได้รับความเสียหาย โดยจำเลยที่ 2 ต้องร่วมรับผิดชอบในผลละเมิดกับจำเลยที่ 1 ตามกฎหมาย และโจทก์ในฐานะผู้รับประกันภัยได้รับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยพ้องจำเลยทั้งสองโดยอาศัยอำนาจตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 880 มิใช่เป็นการพ้องร้องบังคับคดีตามสัญญาประกันภัย จึงไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 867 วรรคแรก และ ปวิพ. มาตรา 94 เพราะมิใช่กรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง จึงไม่ต้องนำพยานเอกสารมาแสดง

คำพิพากษานี้ตีความกฎหมายมาตรา 867 “หลักฐานเป็นหนังสือ” โดยตีความตามตัวอักษร และตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมาตรา 867 กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งเป็นหนังสืออย่างใดก็ได้ให้มีลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งหลักฐานเป็นหนังสือนี้นเจตนารมณ์ของกฎหมาย มาตรา 867 ไม่ได้หมายถึงกรณีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง มาตรา 867 มีเจตนารมณ์เพียงแค่ว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบจึงจะพ้องร้องบังคับคดีได้เท่านั้น

1.3 มาตรา 868 บทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล

คำพิพากษานี้ที่ 999/2496 สัญญาประกันภัยทางทะเล ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล กฎหมายทะเลของประเทศไทยยังไม่ได้มีเป็นลายลักษณ์อักษร จารึกประเพณีก็ไม่ปรากฏ จึงต้องวินิจฉัยคดีเรื่องประกันภัยทางทะเลตามกฎหมายทั่วไป โดยเทียบเคียงกฎหมายอังกฤษในเรื่องนี้

คำพิพากษานี้ศาลตีความหมายในถ้อยคำ “บทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล” โดยนำหลักกฎหมายทั่วไปมาอุดช่องว่างในการไม่มีกฎหมายมาบังคับใช้แก่ข้อเท็จจริง จึงเป็นการตีความโดยเทียบเคียงกับบทกฎหมายมาตราอื่น (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

คำพิพากษานี้ที่ 7350/2537 สัญญาประกันภัยทางทะเลตาม ป.พ.พ. มาตรา 868 ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล แต่กฎหมายทะเลของประเทศไทยยังไม่มี ทั้งจารีตประเพณีก็ไม่ปรากฏ จึงต้องวินิจฉัยคดีตามหลักกฎหมายทั่วไป กรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ จึงควรถือกฎหมายว่าด้วยการประกันภัยทางทะเลของประเทศอังกฤษเป็นกฎหมายทั่วไปเพื่อเทียบเคียงวินิจฉัย

คำพิพากษานี้ตีความกฎหมายถ้อยคำของกฎหมาย คำว่า “ ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล ” โดยศาลนำหลักกฎหมาย มาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเทียบเคียงวินิจฉัย ประกอบกับเหตุผลที่ว่ากรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ จึงควรถือกฎหมายว่าด้วยการประกันภัยทางทะเลของประเทศอังกฤษเป็นกฎหมายทั่วไป³⁶ ดังนั้นจึงนำพ.ร.บ. ประกันภัยทางทะเล 1906 ของประเทศอังกฤษ มาใช้กับการประกันภัยทางทะเลของประเทศไทย

1.4 มาตรา 877 การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

คำพิพากษานี้ที่ 3243/2534 ตามปพพ. มาตรา 877 วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยเป็นหลักประมาณอันถูกต้องในการตีราคานั้น เป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณแก่ผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยถูกวินาศไปทั้งหมด ผู้เอาประกันภัยชอบที่จะเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายได้เต็มจำนวนที่เอาประกันภัย เว้นแต่ผู้รับประกันภัยพิสูจน์หักล้างได้ว่าความเสียหายของทรัพย์สินนั้นต่ำกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัย

³⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรคสอง “เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

จากคำพิพากษานี้ ศาลตีความโดยคำนึงถึงข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ตีความโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของมาตรา 877 เป็นไปตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของกฎหมาย

คำพิพากษานี้ที่ 2296/2527 โจทก์ฎีกาว่าศาลอุทธรณ์กำหนดค่าสินไหมทดแทนให้น้อยกว่าค่าเสียหายที่โจทก์ประเมิน ฝ่ายจำเลยก็ฎีกาว่าศาลอุทธรณ์กำหนดค่าสินไหมทดแทนให้มากเกินไป ที่ศาลชั้นต้นกำหนดไว้ชอบแล้ว ในปัญหาข้อนี้โจทก์ฎีกาในข้อกฎหมายอ้างว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 วรรคสอง บัญญัติว่า จำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ นั้นสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นหลักประมาณอันถูกต้องในการตีราคาจำนวนวินาศภัย ทั้งจำเลยไม่มีพยานหักล้างพยานโจทก์ในเรื่องค่าเสียหาย ต้องถือว่าการประเมินค่าเสียหายของโจทก์ชอบแล้ว นั้น เห็นว่าบทกฎหมายที่โจทก์อ้างเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้น มิใช่บทบังคับที่จะต้องถือตามว่า จำนวนเงินที่เอาประกันภัยเป็นการตีราคาจำนวนวินาศภัยอันถูกต้องเสมอไป ทั้งกรรมธรรม์ประกันภัย เอกสารหมายจ.2 ข้อ 11.1 ยังกำหนดไว้ว่า ค่าสินไหมทดแทนแม้ว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีความเป็นอย่างอื่นก็ตาม ให้ตกลงกันว่า จำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในกรรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้คือขีดกำหนดค่าสินไหมทดแทน ซึ่งบริษัทจะรับผิดชอบและไม่จำเป็นต้องถือว่าเป็นราคาอันแท้จริงของทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ ฉะนั้น เมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้นศาลมีอำนาจและหน้าที่ที่จะพิจารณาจำนวนวินาศภัยอันแท้จริงที่ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยภายใต้เงื่อนไขไม่เกินวงเงินที่เอาประกันภัย ทั้งศาลยังมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ด้วย

การตีความของศาลตามคำพิพากษานี้ ศาลไม่ได้ตีความโดยคำนึงถึงข้อสันนิษฐานของกฎหมายประกันภัย ซึ่งกรณีเป็นเรื่องมูลหนี้ตามสัญญาประกันภัยมิใช่มูลหนี้ละเมิด การตีความตามคำพิพากษานี้จึงเป็นการตีความโดยไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 877 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากศาลเห็นว่าเงื่อนไขกรรมธรรม์ประกันภัยในข้อ 11.1 กำหนดข้อกำหนดค่าสินไหมทดแทนไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันวินาศภัย ซึ่งบริษัทไม่จำเป็นต้องถือเอาจำนวนเงินเอาประกันภัย เป็นราคาอันแท้จริงของทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ ศาลจึงมิได้คำนึงถึงข้อสันนิษฐานของกฎหมายมาตรา 877 นี้ ซึ่งต่างกับการตีความของศาลฎีกาในคำพิพากษานี้ที่ 322/2537 ที่ตีความสอดคล้องกับบทสันนิษฐานของกฎหมาย เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย คำพิพากษานี้ที่ 322/2537 โจทก์เอาประกันภัยสินค้าในร้านค้าของโจทก์

ไว้กับจำเลยที่ 1 เป็นเงิน 200,000 บาท เมื่อสินค้าในร้านของโจทก์ได้ถูกเพลิงไหม้เสียหายโดยสิ้นเชิง และป.พ.พ. มาตรา 877 ได้สันนิษฐานเป็นคุณแก่โจทก์ไว้ก่อนว่า โจทก์มีสิทธิจะเรียกให้จำเลยที่ 1 ใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เต็มจำนวนที่เอาประกันภัยไว้ เว้นแต่จำเลยที่ 1 จะพิสูจน์หักล้างได้ว่า ความเสียหายของสินค้านั้นต่ำกว่าจำนวนที่ได้เอาประกันภัยไว้ เมื่อจำเลยที่ 1 ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงจำนวนสินค้าที่ถูกเพลิงไหม้อันแท้จริงได้ และนำเชื่อว่าขณะเกิดเพลิงไหม้สินค้าในร้านโจทก์ มีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 200,000 บาท จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบใช้เงินจำนวนดังกล่าวแก่โจทก์ ตามกรรมธรรม์ประกันภัย (หมายเหตุท้ายฎีกานี้ “ เมื่อฟังได้ว่าสินค้าในร้านของโจทก์ได้ถูกเพลิงไหม้เสียหายโดยสิ้นเชิง บทกฎหมายมาตรา 877 ได้สันนิษฐานเป็นคุณแก่โจทก์ไว้ก่อนว่า โจทก์มีสิทธิจะเรียกให้จำเลยที่ 1 ใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เต็มตามจำนวนที่เอาประกันภัยไว้ เว้นแต่จำเลยที่ 1 จะพิสูจน์หักล้างได้ว่า ความเสียหายของสินค้านั้นต่ำกว่าจำนวนเงินที่ได้เอาประกันภัยไว้ จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริง”)

การตีความตามคำพิพากษาฎีกานี้จึงเป็นการตีความที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งต่างกับการตีความคำพิพากษาฎีกาที่ 2296/2527 การไม่ตีความตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่ได้รับความคุ้มครอง ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะต้องเป็นผู้เสียในมูลหนี้³⁷ เมื่อกฎหมายสันนิษฐานไว้เป็นคุณแก่ผู้เอาประกันภัย และเจตนารมณ์ของคู่สัญญาในการทำสัญญาประกันภัย ได้กำหนดวงเงินเอาประกันภัยไว้ ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิที่จะได้รับเงินตามความเสียหายที่ตนได้รับ เมื่อผู้รับประกันภัยไม่สามารถหักล้างได้ว่าผู้เอาประกันภัยเสียหายต่ำกว่าวงเงินเอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยสมควรได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่ได้ตกลง เพราะผู้เอาประกันภัยเสียเบี้ยประกันภัยเพื่อได้รับความคุ้มครองภายในวงเงินเอาประกันภัยอยู่แล้ว ผู้เอาประกันภัยชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง เมื่อพิสูจน์ไม่ได้ว่าต่ำกว่าวงเงินเอาประกัน

³⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 11 “ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะต้องเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้”

1.5 มาตรา 879 ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4830/2537 ความทุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตามความในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 879 จะต้องเป็นของผู้เอาประกันภัยเอง หรือเป็นผู้รับประโยชน์จึงจะทำให้ผู้รับประกันภัยพ้นความรับผิด แต่ถ้าเป็น ความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของบุคคลอื่น ๆ แม้จะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เอา ประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์สักเพียงใดก็ตาม ก็ยังไม่ทำให้ผู้รับประกันภัยพ้นความรับผิด

จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้ จะเห็นว่าการตีความกฎหมาย มาตรา 879 นี้ ใช้หลักการตี ความตามตัวอักษรประกอบเจตนารมณ์ของกฎหมาย และตีความโดยเคร่งครัด กล่าวคือถ้าหาก เป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามมาตรา 879 นี้ต้องเป็นการกระทำของผู้เอาประกันภัยเองเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 260/2523 รถยนต์ราคา 100,000 บาท ผู้เช่าซื้อเอาประกันภัยไว้ 60,000 บาท ระบุผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้รับประโยชน์ ขณะรถหายโจทก์ก็ได้รับค่าเช่าซื้อมาบ้างแล้ว ยังคง ค้างอยู่ 32,669 บาท ผู้เอาประกันภัยถึงกุญแจติดเครื่องยนต์ออกแต่ไม่ได้ถือคกุญแจประตูรถยนต์ ไปซื้อก๊วยเตี๋ยวางที่จอดรถไว้ 30 เมตร เป็นเวลา 10 นาที มีคนอยู่ในบริเวณนั้น รถหายไป ไม่เป็น ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้รับประกันภัยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวน 60,000 บาท กับดอกเบี้ยร้อยละ 7 ครั้งต่อปีแก่ผู้ให้เช่าซื้อผู้รับประโยชน์ตามกรรมธรรม์

จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้ จะเห็นว่าการตีความว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็น “ประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรง” หรือไม่นั้น ศาลตีความโดยพิเคราะห์จากข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติประกอบ การตีความ โดยคำนึงถึงหลักความยุติธรรม จากข้อเท็จจริงนี้ผู้เอาประกันภัยทิ้งรถไว้โดยผู้เอา ประกันภัยจอดรถเพียงไม่กี่นาที และอยู่ในที่มีคนอยู่ในบริเวณนั้น การกระทำของผู้เอาประกันภัย จึงไม่ถึงขั้นประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 312/2523 โจทก์ขับรถยนต์ผ่านเสาสัญญาณไฟไปแล้ว 3 ต้น ใน 4 ต้น ก็ถูกรถแท็กซี่ซึ่งขับมาทางซ้ายชนที่ประตูเพราะได้ไฟเขียวโดยไม่ต้องหยุดรอ การขับรด

ของโจทก์เป็นการประมาทฝ่าฝืนสัญญาณไฟแดงอย่างธรรมดา ไม่ใช่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 879

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1111/2535 เครื่องหมายจราจรเป็นเครื่องหมายที่แสดงให้ผู้ขับรถได้ระมัดระวังเพื่อความปลอดภัยเท่านั้น การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจรไม่ถือว่าเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 312/2523 และ 1111/2535 นี้ เป็นการตีความตามตัวอักษร และเจตนารมณ์ของกฎหมาย การฝ่าฝืนสัญญาณไฟแดงนั้นเป็นการประมาทเลินเล่อ แต่ไม่ใช่เป็นประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 736/2525 คำฟ้องในเรื่องค่าเสียหายในกรณีรถชนกันนั้น โจทก์เพียงบรรยายความเสียหายของรถโจทก์ ระบุค่าซ่อมเป็นเงินเท่าใด แม้ไม่ระบุรายละเอียดของการซ่อม ก็เป็นฟ้องที่สมบูรณ์ ป.พ.พ.ม.879 เป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัย ต้องตีความโดยเคร่งครัด คือหมายถึงความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกานี้ ให้ตีความบทบัญญัติที่ยกเว้นความรับผิดโดยให้ตีความโดยเคร่งครัด เนื่องจากข้อยกเว้นย่อมเป็นเรื่องที่พิเศษแตกต่างไปจากเรื่องทั่วไป ดังนั้นเมื่อยกเว้นโดยเฉพาะแล้ว ก็ไม่ควรที่จะขยายความข้อยกเว้นไปอีก เป็นการตีความของศาลโดยคำนึงถึงหลักกฎหมายความยุติธรรม

1.6 มาตรา 880 การรับช่วงสิทธิ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5120/2538 ข. ทำสัญญาประกันภัยรถแท็กซี่ไว้กับโจทก์ ต่อมา รถแท็กซี่ซึ่ง น. ขับไปถูกรถยนต์ของจำเลยชน แม้ระหว่างเกิดเหตุ ข. จะโอนกรรมสิทธิ์รถแท็กซี่เพื่อเข้าร่วมกิจการกับสหกรณ์แล้ว แต่ขณะทำสัญญาประกันภัย ข. ยังเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รถแท็กซี่อยู่ จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิที่จะทำสัญญาประกันภัยได้ เมื่อสัญญาประกันภัยมีผลบังคับ

ได้ โจทก์ในฐานะผู้รับประกันภัยซึ่งใช้ค่าสินไหมทดแทนไปย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัย ฟ้องจำเลยได้

คำพิพากษานี้ตีความโดยพิจารณาว่าขณะทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสีย สัญญาประกันภัยระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยจึงมีผลบังคับระหว่างกัน นอกจากนี้ ข. ยังเป็นคู่กรณีผู้ถูกทำละเมิด ดังนั้นผู้รับประกันภัยจึงสามารถเข้ารับช่วงสิทธิได้

คำพิพากษานี้ที่ 3517/2525 โจทก์รับประกันภัยรถยนต์คันที่หายไว้ และได้ใช้เงินค่ารถยนต์ให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว โจทก์ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกผู้ก่อวินาศภัยด้วยอำนาจของกฎหมาย โดยโจทก์และบุคคลภายนอกนั้นไม่จำเป็นต้องมีนิติสัมพันธ์ต่อกัน

คำพิพากษานี้ ตีความตามถ้อยคำในฉบับกฎหมายมาตรา 880 ประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายประกันภัย เมื่อผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยย่อมรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัยในการเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัย³⁸

1.7 มาตรา 887 ประกันภัยค้ำจุน

หมายเหตุท้ายคำพิพากษานี้ที่ 977/2502 ประกันภัยค้ำจุนเป็นเป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง ซึ่งมีได้มีวัตถุประสงค์แห่งการประกันภัยเป็นทรัพย์สิน แต่เป็นความรับผิดซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องชำระหนี้ให้ผู้อื่น ดังที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 887 ว่า “อันว่าประกันภัยค้ำจุนนั้น คือ สัญญาประกันภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัยเพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้

³⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 วรรคหนึ่ง “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกใคร ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัย และของผู้รับประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น”

เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ...” ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าการที่ผู้เอาประกันภัยฟ้องผู้รับประกันภัย ให้จ่ายเงินเป็นค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายนั้น เป็นการฟ้องตามสิทธิของผู้เอาประกันภัยเองซึ่ง มีอยู่ตามสัญญาประกันภัยนั้น ไม่ใช่เป็นการฟ้องแทนผู้เสียหาย แต่อย่างไรก็ตาม มาตรา 887 วรรค 2 ได้บัญญัติให้สิทธิพิเศษแก่ผู้เสียหายไว้ว่า ผู้เสียหายจะฟ้องเรียกค่าเสียหายเอาจากผู้รับประกันภัยได้โดยตรงแม้ผู้เสียหายจะไม่ใช่คู่สัญญาในสัญญาประกันภัย

การตีความคำว่า “วินาศภัย”

คำพิพากษาฎีกาที่ 2779/2527 โจทก์เอาประกันภัยรถยนต์ที่โจทก์เช่าชื่อมา ต่อมา รถยนต์โจทก์ถูกคนร้ายลักไป แม้ว่าในระหว่างพิจารณาคดี โจทก์จะได้รถยนต์คืน แต่ได้คืนมาใน สภาพชำรุดเสียหาย ต้องซ่อมเป็นเงิน 51,200 บาท ดังนี้ ศาลฎีกาพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ตามกฎหมายประกันภัยได้

คำพิพากษานี้ตีความ โดยพิเคราะห์ถ้อยคำตามตัวอักษรคำว่า “ความเสียหายที่จะพึงประมาณเป็นเงินได้” ต้องเป็นความเสียหายที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้เท่านั้น ดังนั้น บรรดาความเสียหายแก่จิตใจ หรือชีวิตนั้น ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ดังนั้นจึงไม่ถือว่าเป็นวินาศภัยเมื่อเกิดความเสียหายแก่จิตใจ หรือชีวิตนั้นเพราะไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้

1.8 อายุความ

คำพิพากษาฎีกาที่ 5852/2537 ระยะเวลาการบอกล้างโมฆียะกรรมตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคสอง ไม่ใช่อายุความ จึงไม่อยู่ในบังคับ มาตรา 191(เดิม) ที่จะยื่นเข้าไม่ได้ เมื่อจำเลยสมัครใจยอมลดระยะเวลาในการบอกล้างโมฆียะกรรมจากกำหนด 5 ปี นับแต่วันทำสัญญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 865 วรรคสอง ลงมาเป็นกำหนด 2 ปี นับแต่วันที่จำเลยอนุมัติให้ต่ออายุกรรมประกันชีวิต จำเลยต้องผูกพันตามนั้น

คำพิพากษานี้ ศาลตีความโดยพิจารณาว่าเมื่อไม่เป็นเรื่องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน³⁹ และคู่สัญญาไม่เจตนาผูกพันตามนั้น⁴⁰ ข้อสัญญาดังกล่าวย่อมผูกมัดคู่สัญญา

มีแนวคำวินิจฉัยของกรมการประกันภัยในเรื่องอายุความดังนี้ “กรมการประกันภัยพิจารณาหลักฐาน และเอกสารต่างๆแล้วเห็นว่า เรื่องร้องเรียนรายนี้ ผู้ร้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทในฐานะที่บริษัทเป็นผู้รับประกันภัยค่าเงินผู้ทำละเมิด ความรับผิดชอบของบริษัทในกรณีนี้จึงเป็นความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 882 กำหนด อายุความไว้ 2 ปีนับแต่วันวินาศภัย การที่บริษัทปฏิเสธโดยอ้างขาดอายุความ 1 ปีตามมูลละเมิดจึงไม่ถูกต้อง บริษัทจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนรายนี้ตามนัยฎีกาที่ 6-8/2532,3524/2532

แนวคำวินิจฉัยดังกล่าวตีความโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี ว่ามีนิติสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไร ในมูลหนี้ใด

2. ลักษณะการตีความเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัย

2.1 การตีความสัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัย

2.1.1 การเกิดสัญญาประกันภัย

คำพิพากษานี้ที่ 2661/2532 เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2524 โจทก์ที่ 2 ได้โทรศัพท์ทางไกลจากจังหวัดมุกดาหาร ขอเสนอเอาประกันภัยรถยนต์คันพิพาทกับตัวแทนของจำเลยประจำจังหวัดอุบลราชธานี ตัวแทนจำเลยได้ออกใบเสร็จรับเงินเบี้ยประกันภัยของจำเลยให้แก่โจทก์ที่ 2

³⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ”

⁴⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 171 “ในการตีความการแสดงเจตนาให้ฟังเสียงถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร”

ในวันนั้น โดยระยะเวลาประกันเริ่มวันที่ 3 พฤษภาคม 2524 สิ้นสุด 3 พฤษภาคม 2525 เวลา 0.01 นาฬิกา ตัวแทนจำเลยได้โทรเลขแจ้งจำเลยที่กรุงเทพมหานคร จำเลยได้รับโทรเลขวันที่ 4 เดือนเดียวกัน วันที่ 4 พฤษภาคม 2524 โจทก์ที่ 2 ได้ส่งตัวแลกเงินชำระเบี้ยประกันภัยให้ตัวแทนจำเลย และวันที่ 6 เดือนเดียวกัน จำเลยได้ออกกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์คันพิพาท ดังนี้ ต้องถือว่าการประกันภัยรายนี้ได้ตกลงกันแล้วระหว่างโจทก์ที่ 2 กับตัวแทนจำเลยในวันที่ 2 พฤษภาคม 2524 เมื่อรถยนต์คันพิพาทถูกคนร้ายปล้นเอาไปตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม 2524 เวลา 22 นาฬิกา จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ทั้งสอง

จากคำพิพากษานี้ จะเห็นว่า การตีความการเกิดของสัญญาประกันภัยนั้น ใช้หลักการตีความกฎหมายและสัญญาโดยทั่วไปมาใช้ กล่าวคือ สัญญาเกิดเมื่อคำเสนอ คำสนอง ต้องตรงกัน มาตรา 360 ได้กำหนดเกี่ยวกับคำเสนอคำสนองของผู้เสนอและผู้สนองที่อยู่ห่างกันโดยระยะ ว่าสัญญาจะเกิดต่อเมื่อคำบอกกล่าวสนองไปถึงผู้เสนอ ดังนั้นจึงต้องมีการตีความว่าฝ่ายใดเป็นผู้เสนอ ฝ่ายใดเป็นผู้สนอง จึงต้องมีการตีความการแสดงเจตนา เพื่อตีความถึงเจตนาของบุคคลที่ได้แสดงออกในการทำนิติกรรมนั้น เมื่อตัวแทนจำเลยได้ระยะเวลาประกันภัยและแจ้งให้ผู้เอาประกันภัยทราบแล้วดังนี้ เท่ากับว่ามีคำสนองรับไปยังผู้เสนอแล้ว คำเสนอสนองต้องตรงกันสัญญาประกันภัยเกิดแล้ว ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบตามสัญญา

คำพิพากษานี้ 1254/2531 ในกรณีผู้เอาประกันชีวิต ได้ยื่นใบสมัคร หรือทำคำเสนอเพื่อทำประกันชีวิตกับตัวแทนของผู้รับประกันชีวิตนั้น จะต้องนำเอาบทบัญญัติ พรบ.ประกันชีวิตมาประกอบการวินิจฉัยคดีด้วย ซึ่งหากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้รับประกันชีวิตมอบอำนาจเป็นหนังสือให้ตัวแทนของผู้รับประกันชีวิตทำสัญญาประกันชีวิตได้ในนามของผู้รับประกันชีวิตตามที่ พรบ.ประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 61 บัญญัติไว้ ถือได้ว่าตัวแทนของผู้รับประกันชีวิตมีอำนาจเพียงรับแบบฟอร์มใบสมัครขอประกันชีวิตและรับเบี้ยประกันล่วงหน้าส่งไปให้ผู้รับประกันชีวิตพิจารณาเท่านั้น และต้องมีการสนองรับคำเสนอจากผู้รับประกันชีวิตโดยตรง สัญญาประกันชีวิตจึงเกิดขึ้น

คำพิพากษานี้ 4211,4212/2528 การที่ผู้รับประกันภัยได้รับประกันวินาศภัยไว้จากผู้เอาประกันภัยโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีให้ประกอบกิจการประกันวินาศภัย สัญญาประกันภัยจะเป็นโมฆะก็ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ทราบความดังกล่าว ผู้รับประกันภัยจึงต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย

จากคำพิพากษาฎีกาที่ 1254/2531 และ 4211,4212/2528 จะเห็นว่าแม้คำเสนอคำ
สนองจะต้องตรงกันแล้วก็ตาม เป็นไปตามหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาทั่วไปแล้วนั้น แต่ก็ยังอยู่
ภายใต้บังคับของกฎหมายควบคุมธุรกิจประกันภัยอีกชั้นหนึ่ง

2.1.2 สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก

คำพิพากษาฎีกาที่ 2123/2538 กรมธรรม์ประกันภัยซึ่ง ส. ผู้เอาประกันภัยทำไว้กับ
จำเลยผู้รับประกันภัย ระบุให้โจทก์ผู้รับประกันภัยอันเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลภายนอก
ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 374 เมื่อรถยนต์ที่เอาประกันภัยได้รับความ
เสียหาย โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยได้ทวงถามให้จำเลยชำระค่าเสียหาย แต่จำเลยไม่ยอมชำระ
ถือได้ว่าโจทก์ได้แสดงเจตนาที่จะถือเอาประกันภัยจากสัญญาตามกรมธรรม์ดังกล่าวแล้ว โจทก์จึง
มีอำนาจฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบโจทก์ได้

จากคำพิพากษาฎีกานี้ ตีความตามความหมายธรรมดาของถ้อยคำในบทบัญญัติ
มาตรา 374 และเจตนารมณ์ของกฎหมาย ประกอบการตีความการแสดงเจตนาของผู้รับประกันภัย
ที่แสดงเจตนาเข้าถือเอาประกันภัย ทำให้ผู้รับประกันภัยมีอำนาจฟ้องอันเกิดโดยผลของกฎหมาย

2.1.3 การประกันชีวิต อุบัติเหตุ และสุขภาพ

คำพิพากษาฎีกาที่ 3622/2528 โจทก์เอาประกันภัยรถยนต์ไว้แก่จำเลย และได้
เอาประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคลผู้ขับขี่ไม่ระบุนามไว้ด้วย โดยมีเงื่อนไขว่า จะใช้บังคับเฉพาะเมื่อ
ผู้ขับขี่ที่ได้รับอนุญาตจากผู้เอาประกันภัยที่ระบุชื่อไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยได้รับอุบัติเหตุในขณะที่
กำลังขับขี่หรือกำลังขึ้นหรือลงจากรถยนต์ที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยเท่านั้น ปรากฏว่า
ระหว่างอายุสัญญา พ. ผู้ขับขี่รถยนต์ของโจทก์ได้ขึ้นรถยนต์จะไปส่งของที่กรุงเทพมหานคร
ระหว่างทางได้ถูกคนร้ายชิงเอารถยนต์ไป และคนร้ายได้ฆ่า พ. ถึงแก่ความตาย เนื่องจากคนร้าย
มีเจตนาลักรถยนต์ของโจทก์พบศพอยู่ห่างถนนที่เกิดเหตุประมาณ 7 เส้น ดังนี้ เห็นได้ว่าเหตุที่
เกิดขึ้นแก่ พ. เป็นผลโดยตรงหรือเนื่องมาจากการชิงทรัพย์นั่นเอง และได้เกิดขึ้นขณะ พ. กำลังขับ
ขี่รถยนต์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอุบัติเหตุตามกฎหมายประกันภัย

ตามกรรมธรรม์ประกันภัยอุบัติเหตุ มิได้ให้คำจำกัดความคำว่า “อุบัติเหตุ” ไว้ จึงต้องถือตามความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ซึ่งให้ความหมายไว้ว่า เหตุที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดหรือความบังเอิญ

จากคำพิพากษานี้ ศาลตีความกรรมธรรม์ประกันภัยโดยใช้หลักการตีความตามตัวอักษร โดยใช้พจนานุกรมเป็นเครื่องมือช่วยในการตีความหมายของคำว่า “อุบัติเหตุ”

คำพิพากษานี้ที่ 2383/2539 โจทก์ประกอบอาชีพรับจ้างซ่อมรถจักรยานยนต์ และจำหน่ายอะไหล่ ต้องอาศัยการฟังเสียงเครื่องยนต์ประกอบการซ่อมรถ และพูดคุยกับลูกค้า เมื่อประสบอุบัติเหตุ ทำให้ประสาหูทั้งสองข้างของโจทก์เสียไม่ได้ยินเสียง โจทก์จึงหย่อนความสามารถในการประกอบการงานตามปกติโดยสิ้นเชิงตลอดไป ถือว่าโจทก์ทุพพลภาพถาวรสิ้นเชิงตามสัญญาแล้ว หากจำเป็นต้องเป็นกรณีขนาดกำลังที่จะประกอบการงานถึงขนาดไม่สามารถประกอบอาชีพหน้าที่การงานใดๆ ในอาชีพประจำหรืออาชีพอื่นได้โดยสิ้นเชิงไม่

คำพิพากษานี้ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ตีความได้เป็นสองนัย ศาลตีความตามนัยที่มีผลบังคับได้ (มาตรา 10 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) และต้องตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้้นั้น (มาตรา 11 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

ข้อวินิจฉัยกรมการประกันภัย “ มีคำพิพากษานี้ที่ 2447/2516คดีระหว่างนางละมัย โจทก์ บริษัทไชน่าอันเดอร์ไรท์เตอร์โลพีแอนด์เนอรัลอินชัวร์นส์ จำกัด จำเลย ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่า นายพัน สิ้นแดง สามีโจทก์ได้ประกันชีวิตไว้กับบริษัทจำเลย จำนวนเงินเอาประกัน 70,000 บาท เมื่อนายพัน สิ้นแดง ตาย บริษัทจำเลยจะต้องจ่ายเงินตามจำนวนเงินที่เอาประกันไว้ และหากกรณีตายโดยอุบัติเหตุต้องจ่ายอีกเท่าตัวเป็นเงินจำนวน 140,000 บาท ให้แก่โจทก์ ต่อมานายพัน ถูกคนร้ายยิงตายโดยไม่ทราบว่าเป็นคนร้ายและเนื่องจากเหตุใด จำเลยให้การต่อสู้ว่าการตายของนายพัน เนื่องจากถูกคนร้ายใช้อาวุธปืนยิงตายหาใช่ตายโดยอุบัติเหตุไม่ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นที่นายพัน สิ้นแดง ถูกคนร้ายยิงตายว่า นายพันถูกคนร้ายยิงตายไม่ปรากฏต่อทางสืบสวนของตำรวจว่าคนร้ายเป็นใครกันแน่ นับว่าเป็นการเสียชีวิตโดยอุบัติเหตุแล้วเพราะไม่อยู่ในเงื่อนไชที่บริษัทจำเลยจะได้รับการยกเว้น ไม่ต้องจ่ายเงินประกันในกรณีอุบัติเหตุ จำเลยจะอ้างเหตุตามมาตรา

895 เพื่อบอกปิดการใช้เงินประกันกรณีอุบัติเหตุไม่ได้ดูจกัน กรณีนายสาธิต เอี่ยมสำอางค์ ซึ่งถูกคนร้ายยิงตายโดยไม่ทราบว่าเป็นคนร้ายเช่นเดียวกัน จึงต้องถือว่าเป็นการตายโดยอุบัติเหตุแล้ว ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว 3.2 ส่วนข้อต่อสู้ของบริษัทผู้รับประกันว่า การตายของนายสาธิต เอี่ยมสำอางค์ เป็นการถูกฆาตกรรมเข้าเงื่อนไขข้อยกเว้นข้อ 14(4) ซึ่งไม่อยู่ในเงื่อนไขของอุบัติเหตุ ประเด็นจึงมีว่าการตายของนายสาธิต เอี่ยมสำอางค์ เป็นการถูกฆาตกรรมหรือไม่ 3.3 คำว่า"ฆาตกรรม" นี้ในกรมธรรม์มิได้ให้คำจำกัดความไว้ จึงต้องถือตามความหมายทั่วไปตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งได้ให้คำแปลไว้ว่า"การฆ่ากันตาย" ตามประมวลกฎหมายอาญาได้ จำแนกการฆ่าคนตายออกตามเจตนาและลักษณะการกระทำ เช่น การฆ่าคนตายโดยเจตนาทำให้คนตายโดยไม่เจตนา ทำให้คนตายโดยประมาท ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาลงโทษหนักเบาที่ควรจะได้รับฉะนั้น การฆ่ากันตายหรือ "ฆาตกรรม" ในความหมายของสัญญาประกันภัยนั้น จึงน่าจะหมายถึงการฆ่าคนตายโดยเจตนาเท่านั้น 3.4 เงื่อนไขกรมธรรม์ข้อ 14(4) ใช้ถ้อยคำว่า"ฆาตกรรม" ซึ่งหมายความถึงผู้เอาประกันถูกฆาตกรรม การที่จะถือว่าผู้เอาประกันภัยถูกฆาตกรรมนั้น นอกจากผู้เอาประกันภัยจะถูกฆ่าตายโดยเจตนา แล้วยังจะต้องปรากฏว่าคนร้ายตั้งใจที่จะฆ่าผู้เอาประกันภัยโดยเฉพาะด้วย ทั้งนี้ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 764/2519 ซึ่งวินิจฉัยว่า การที่คนร้ายขว้างลูกกระเบิดมายังโต๊ะอาหารที่ ส.นั่งอยู่กับคนอื่นอีก 3 คน ทำให้ ส. กับอีกคนหนึ่งตายโดยคนร้ายตั้งใจฆ่าคนอื่น ถือว่าการตายของ ส. เกิดขึ้นโดยอุบัติเหตุ บริษัทผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่ง ส. ได้เอาประกันอุบัติเหตุไว้เพราะการตายของ ส. นั้นไม่ใช่เกิดจากการฆาตกรรม แต่กรณีนี้แม้ว่านายสาธิต เอี่ยมสำอางค์ จะถูกคนร้ายยิงตายอันอาจถือได้ว่า ถูกฆ่าตายโดยเจตนา แต่ก็ยังไม่แน่ชัดว่าคนร้ายตั้งใจที่จะฆ่านายสาธิต เอี่ยมสำอางค์หรือไม่ เพราะกรณีอันเป็นการฆ่าผิดตัวเช่นเป็นการกระทำโดยพลาดหรือสำคัญผิดก็ได้ ประกอบกับยังจับตัวคนร้ายไม่ได้ เมื่อข้อเท็จจริงได้ความแต่เพียงว่า นายสาธิต เอี่ยมสำอางค์ ถูกคนร้ายยิงตาย บริษัทไม่มีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้เห็นว่า คนร้ายเจตนาฆ่านายสาธิต เอี่ยมสำอางค์ ถูกฆาตกรรมอันเป็นข้อยกเว้นอยู่ในเงื่อนไขของอุบัติเหตุไม่ได้ บริษัทจึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบตามกรมธรรม์อุบัติเหตุได้ มีแนวปฏิบัติ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาข้อโต้แย้งในลักษณะนี้ขึ้นอีกในอนาคต นายทะเบียนประกันชีวิตจึงกำหนดแนวปฏิบัติดังนี้ ตามเจตนารมณ์ของกรมธรรม์ประกันภัยนั้น คำว่า"ถูกฆาตกรรม" มีความหมายว่าผู้เอาประกันถูกฆ่าตายโดยเจตนาโดยคนร้ายตั้งใจที่จะฆ่าผู้เอาประกันโดยเฉพาะเท่านั้น"⁴¹

⁴¹ ข้อวินิจฉัยของกรมการประกันภัย, กองนิติการ, วาสารการประกันภัย ฉบับที่ 66,

การตีความดังกล่าวเป็นการตีความตามตัวอักษร โดยใช้พจนานุกรมเป็นเครื่องมือช่วยในการตีความ ซึ่งก็ไม่ให้ความชัดเจน แต่ปัจจุบันมีการกำหนดนิยามความหมาย คำว่า “ถูกฆาตกรรม” ไว้แล้วโดยกรมการประกันภัย ทำให้สามารถตีความได้เป็นแนวทางเดียวกัน

2.2 การตีความเงื่อนไขความรับผิด

2.2.1 การประกันภัยรถยนต์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 381/2524 ตามเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยมีว่า ผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยเป็นจำนวน 700,000 บาท ดังนั้น เมื่อรถยนต์ราคา 800,000 บาท ที่เอาประกันภัยไว้เกิดหายไป ผู้รับประกันภัยก็ต้องชดเชยตามจำนวนดังกล่าว จะอ้างว่าโจทก์ผู้ให้เอาชดเชยค่าเสียหายเพียง 562,508 บาท เท่าจำนวนค่าเช่าซื้อที่ผู้ซื้อค้างชำระไม่ได้

จากคำพิพากษานี้ ศาลตีความตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญาและตามถ้อยคำตัวอักษรในกรมธรรม์ประกันภัยเป็นหลัก กล่าวคือคู่สัญญาตกลงความคุ้มครองกันไว้ว่าผู้รับประกันภัยต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยเป็นจำนวน 700,000 บาทนั้น แต่การตีความเงื่อนไขความรับผิดของผู้รับประกันภัยเช่นนี้ ขัดต่อวัตถุประสงค์ของการประกันภัย กล่าวคือ การประกันภัยมีขึ้นเพื่อเฉลี่ยความเสียหาย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้รับชดเชยความเสียหายตามที่เกิดขึ้นจริงเมื่อผู้เอาประกันภัยเสียหายเพียง 562,508 บาทเท่านั้นไม่ถึง 700,000 บาท แม้ว่าจะซื้อรถมาเกินจำนวนเงินที่ตกลงกันเอาไว้ก็ตาม แต่เมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ถึงจำนวนที่ตกลงกันไว้ ผู้รับประกันภัยไม่น่าที่จะต้องรับผิดเต็มตามจำนวนแม้ว่าจะได้ตกลงกันไว้ก็ตามเพราะขัดต่อวัตถุประสงค์ของการประกันภัย และหลักในเรื่องการชดเชยค่าสินไหมทดแทน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1601-1603/2529 ตามสัญญาประกันภัยมีเงื่อนไขระบุว่า เมื่อรถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้เกิดความเสียหาย ผู้รับประกันภัยมีสิทธิซ่อมเปลี่ยนหรือใช้รถยนต์สภาพเดียวกันนั้น ผู้รับประกันภัยจะต้องเลือกซ่อมโดยช่างซ่อมที่มีฝีมือด้วย การที่ผู้เอาประกันภัยไม่ยอมส่งมอบรถยนต์ให้ซ่อมเพราะยังไม่พอใจว่าช่างซ่อมของผู้รับประกันภัยจะซ่อมรถได้ดีหรือไม่และไม่ปรากฏว่าผู้เอาประกันภัยจะไม่ส่งมอบรถยนต์ให้ผู้รับประกันภัยโดยเด็ดขาด จึงถือไม่ได้ว่าผู้

เอาประกันภัยผิวดินในสัญญา การที่ผู้เอาประกันภัยฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้อ้างว่าทำละเมิดนั้น เป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัย จะถือว่าผู้เอาประกันภัยละสิทธิที่จะให้ผู้รับประกันภัยปฏิบัติตามสัญญาหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 6628/2538 จำเลยรับรถยนต์ที่โจทก์รับประกันไว้จากผู้เอาประกันภัยเพื่อรับจ้างติดตั้งหลังคาไฟเบอร์กลาส จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องดูแลรักษารถยนต์มิให้สูญหายเพื่อจะได้คืนรถยนต์ให้ผู้ว่าจ้างเมื่อรถยนต์สูญหายไประหว่างที่อยู่ในความครอบครองของจำเลย เนื่องจากลูกจ้างของจำเลยประมาทเลินเล่อ จำเลยจึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว โจทก์ในฐานะผู้รับช่วงสิทธิจาก ส. ผู้เอาประกันภัยฟ้องจำเลยผู้กระทำละเมิดทำให้รถยนต์ที่ ส. เอาประกันภัยไว้กับโจทก์ได้รับความเสียหาย เมื่อ ส. มีสิทธิฟ้องจำเลยโดยมิต้องทวงถามเสียก่อน โจทก์ผู้รับช่วงสิทธิจาก ส. จึงฟ้องจำเลยได้โดยไม่ต้องทวงถามจำเลยก่อน

ข้อตกลงตามกรมธรรม์ประกันภัยที่ว่า ในกรณีที่มีความเสียหายหรือสูญหายเกิดขึ้นต่อรถยนต์ เมื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ใช้รถยนต์โดยได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย บริษัทละสิทธิในการไล่เบี้ยจากผู้ใช้นั้นนั้น หมายถึง บุคคลผู้ใช้นั้นโดยได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัยให้นำรถยนต์ไปใช้อย่างยานพาหนะ เมื่อจำเลยครอบครองรถยนต์เนื่องจากรับจ้าง ส. ผู้เอาประกันภัยติดตั้งหลังคาไฟเบอร์กลาส จึงไม่ใช่ผู้ให้นำรถยนต์ไปใช้อย่างยานพาหนะ กรณีไม่ต้องตามกรมธรรม์ประกันภัยข้อดังกล่าว(มาตรา 877 และ 880)

คำพิพากษาฎีกาที่ 5915/2538 ตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ซึ่งจำเลยที่ 3 ออกให้จำเลยที่ 2 ระบุว่า การคุ้มครองผู้ขับขี่ บริษัทจะถือว่าบุคคลใดซึ่งขับขี่รถยนต์โดยได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัยเสมือนหนึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยเอง ซึ่งหมายความว่านอกจากรับผิดชอบในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยทำละเมิดต่อผู้อื่นแล้ว จำเลยที่ 3 ยอมรับผิดในกรณีที่จำเลยที่ 2 ผู้เอาประกันภัยมิได้เป็นผู้ทำละเมิดเองแต่ผู้อื่นเป็นผู้ทำละเมิด โดยผู้นั้นได้ขับขี่รถยนต์คันดังกล่าวโดยความยินยอมของจำเลยที่ 2 ด้วย เมื่อจำเลยที่ 2 ยินยอมให้จำเลยที่ 1 ขับขี่รถยนต์ไปชนรถยนต์โจทก์เสียหาย จำเลยที่ 3 ผู้รับประกันภัยจึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ตามกรมธรรม์ประกันภัย (มาตรา 877 และ 887)

2.2.2 ประกันชีวิต

คำพิพากษาฎีกาที่ 5884/2533 เมื่อเงื่อนไขการเลิกสัญญาเพราะเหตุผู้เอาประกันภัยมิได้ชำระเบี้ยประกันภัยตามกำหนดมิได้บังคับไว้โดยเด็ดขาด โดยกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ชำระเบี้ยประกันภัยตามกำหนด บริษัทจำเลยยังผ่อนผันขยายเวลาให้ชำระเบี้ยประกันภัยที่ค้างได้ ดังนั้นเมื่อผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยที่ขาดชำระให้แก่ตัวแทนของจำเลยแล้ว ถือได้ว่ากรมธรรม์ประกันภัยมีผลบังคับโดยสมบูรณ์ตามเงื่อนไขนั้นแล้ว ไม่จำเป็นต้องให้จำเลยอนุญาตหรือแสดงเจตนาใหม่ในการรับต่ออายุกรมธรรม์ประกันภัย แม้ตัวแทนจำเลยยังไม่ได้นำเบี้ยประกันภัยส่งให้แก่จำเลย และในวันรุ่งขึ้นผู้เอาประกันภัยถูกรถชนถึงแก่ความตาย จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2383/2539 โจทก์ได้ทำสัญญาประกันชีวิตและสัญญาพิเศษกับจำเลยระหว่างอายุสัญญาโจทก์ประสบอุบัติเหตุ ประสาทหูทั้งสองข้างเสีย ไม่ได้ยินเสียงใดๆ เมื่อโจทก์ประกอบอาชีพรับจ้างซ่อมและจำหน่ายอะไหล่รถจักรยานยนต์ โจทก์ย่อมต้องฟังเสียงเครื่องยนต์ประกอบในการซ่อม และต้องพูดคุยกับลูกค้าที่มาซื้ออะไหล่ โจทก์จึงหย่อนความสามารถที่จะประกอบการทำงานตามปกติโดยสิ้นเชิงตลอดไป ถือได้ว่าโจทก์ทุพพลภาพถาวรสิ้นเชิงตามสัญญาพิเศษเพิ่มเติมแล้ว(มาตรา 889)

2.2.3 การประกันภัยการขนส่งสินค้าทางทะเล

คำพิพากษาฎีกาที่ 4830/2537 เงื่อนไขจำกัดความรับผิดของผู้รับประกันภัย มีใจความว่า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ จะต้องไม่ถือว่าการประกันภัยนี้ขยายไปคุ้มครองการสูญเสีย การเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายอันมีต้นเหตุอย่างใกล้ชิดจากความล่าช้านั้น มีความหมายถึงความล่าช้าที่เป็นเหตุโดยตรงให้สินค้าที่เอาประกันภัยไว้เสียหายเท่านั้น เมื่อปรากฏว่าเหตุที่สินค้าที่เอาประกันภัยเกิดความเสียหายเนื่องมาจากการระเบิดในห้องเครื่องยนต์ของเรือ หาใช่เกิดจากความล่าช้าในการขนส่งไม่ ผู้รับประกันภัยจึงไม่พ้นความรับผิด(มาตรา 867)

2.3 การตีความเงื่อนไขข้อยกเว้นความรับผิด ที่กำหนดให้ปฏิบัติตามก่อนเกิดความรับผิดตามสัญญาประกันภัย

2.3.1 การประกันภัยรถยนต์

คำพิพากษาฎีกาที่ 2381/2522 กรมธรรม์ประกันภัยระบุยกเว้นความรับผิดของผู้เอาประกันภัยในภัยที่เกิดแก่บุคคลในครอบครัวของผู้เอาประกันภัย ข้อยกเว้นนี้ไม่รวมถึงเพื่อนของบุตรผู้เอาประกันภัยที่อาศัยมาในรถยนต์ที่เกิดอุบัติเหตุ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1484/2523 กรมธรรม์ประกันภัยกำหนดว่าผู้รับประกันภัยไม่รับผิดชอบถ้าผู้ขับขี่รถยนต์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่หรือใบแทนใบอนุญาต ปรากฏว่าผู้ขับขี่รถยนต์มีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ แต่เจ้าหน้าที่ยึดไปแล้วทำหายได้ออกใบแทนให้จึงไม่ผิดเงื่อนไขในกรมธรรม์

จะเห็นว่าคำพิพากษาฎีกาที่ 2381/2522 และ 1484/2523 นี้ ศาลตีความด้วยคำตามตัวอักษรโดยเคร่งครัด เพราะเป็นการตีความข้อยกเว้นความรับผิด

คำพิพากษาฎีกาที่ 1201/2526 ตามกรมธรรม์ประกันภัยระบุว่าไม่คุ้มครองความรับผิดอันเกิดจากการขับขี่โดยบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ขับขี่รถยนต์ตามกฎหมาย หรือเคยได้รับแต่ถูกตัดสิทธิตามกฎหมายในขณะที่เกิดเหตุ ปรากฏว่าคนขับขี่รถยนต์ของโจทก์เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้ขับขี่รถยนต์ได้ แต่ขณะเกิดเหตุขับรดไปชนผู้อื่น ขาดต่ออายุใบอนุญาต ดังนี้ กรณีไม่เข้าข้อยกเว้นดังกล่าวข้างต้น จำเลยผู้รับประกันภัยไม่พ้นความรับผิดตามกรมธรรม์ประกันภัย

คำพิพากษานี้ ศาลตีความด้วยคำตามตัวอักษรโดยเคร่งครัด เพราะเป็นการตีความข้อยกเว้นความรับผิด อีกทั้งกรณีเป็นที่เคลือบคลุมสงสัย จึงต้องตีความให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย โดยใช้หลักการตีความในมาตรา 11 มาช่วยในการตีความ⁴²

คำพิพากษาฎีกาที่ 904/2527 คำว่า “ใช้รถยนต์ในทางที่ผิดกฎหมาย” ตามที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยมีความหมายว่าเป็นการใช้รถเพื่อประโยชน์ในการกระทำผิดกฎหมายโดยตรง เช่น ใช้เป็นพาหนะไปปล้น หรือจงใจบรรทุกของหนีภาษี แต่การใช้รถยนต์บรรทุกของหนัก 20 ตัน แล่นผ่านสะพานไม้ชั่วคราวที่มีป้ายห้ามรถน้ำหนักเกิน 10 ตันผ่าน เป็นการฝ่าฝืนต่อ พ.ร.บ. จราจรทางบกฯ ยังเรียกไม่ได้ว่าใช้รถยนต์ในทางที่ผิดกฎหมาย จำเลยร่วมไม่พ้นความรับผิด

⁴² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 11 “ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ซึ่งต้องเสียในมูลหนี้”

คำพิพากษานี้ ศาลตีความด้วยคำตามตัวอักษรโดยเคร่งครัด เพราะเป็นการตีความข้อยกเว้นความรับผิด อีกทั้งกรณีเป็นที่เคลือบคลุมสงสัย จึงต้องตีความให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย โดยใช้หลักการตีความในมาตรา 11 มาช่วยในการตีความ⁴³

คำพิพากษานี้ที่ 548/2535 กรมธรรม์ประกันภัยมีเงื่อนไขยกเว้นไม่คุ้มครองความรับผิดอันเกิดจากการขับขี่โดยบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ขับรถตามกฎหมาย หรือเคยได้รับแต่ถูกตัดสิทธิตามกฎหมาย การมีเงื่อนไขดังกล่าวก็เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถทำการขับรถที่เอาประกันภัย เพราะจะเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย อันจะทำให้ผู้รับประกันภัยต้องเสี่ยงภัยมากขึ้น เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า พ. ได้รับใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ของกรมตำรวจ แม้ไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ขับรถของกรมการขนส่งทางบก ก็จะต้องถือว่าเป็นการผิดเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยมิได้

คำพิพากษานี้ที่ 2634/2536 เงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยกำหนดว่า การประกันภัยไม่คุ้มครองการขับขี่โดยบุคคลที่ไม่เคยได้รับใบอนุญาตขับรถชนิดใดๆ หรือเคยได้รับแต่ขาดอายุเกินกว่า 180 วัน หรือเคยได้รับแต่ถูกตัดสิทธิตามกฎหมายในการขับรถในเวลาที่เกิดอุบัติเหตุ แต่การยกเว้นนี้จะไม่นำมาใช้ในกรณีที่ความเสียหายต่อรถที่เกิดขึ้น มิใช่ความประมาทของผู้ขับขี่รถยนต์ที่เอาประกันภัย ดังนี้แม้จะปรากฏว่าในขณะที่เกิดเหตุรถยนต์ชนกัน ผู้ขับขี่ที่เอาประกันภัยไม่มีหรือไม่เคยได้รับใบอนุญาตขับรถก็ตาม เมื่อจำเลยมิได้ต่อสู้ไว้ว่าเหตุเกิดเพราะความประมาทของผู้ขับขี่ และฟ้องมิได้กล่าวไว้เช่นนั้น จำเลยย่อมไม่อาจนำข้อยกเว้นดังกล่าวมาใช้ปิดความรับผิด

คำพิพากษานี้ที่ 168/2532 ข้อยกเว้นความรับผิดต่อบุคคลภายนอกในกรณีการใช้รถยนต์คันดังกล่าว คือ ห้ามรับจ้างหรือเช่า ขณะเกิดเหตุจำเลยที่ 2 ใช้รถยนต์คันดังกล่าวไปรับจ้างบรรทุกของโดยให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้ขับขี่ แล้วจำเลยที่ 1 ไปทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่รถยนต์คันที่โจทก์รับประกันภัย เช่นนี้ความรับผิดของจำเลยที่ 3 ที่มีต่อโจทก์ต้องเป็นไปตามที่ระบุ

⁴³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 11 “ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ซึ่งต้องเสียในมูลหนี้”

ไว้ในสัญญาประกันภัยคำจูงดังกล่าว ข้อยกเว้นความรับผิดต่อบุคคลภายนอกตามกรมธรรม์ประกันภัยมีผลใช้บังคับได้ จำเลยที่ 3 ไม่ต้องรับผิดต่อจำเลยที่ 2 ตามเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย และมีสิทธิยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้โจทก์ได้ จำเลยที่ 3 จึงไม่ต้องรับผิดต่อโจทก์

จากคำพิพากษาฎีกาที่ 548/2535 , 2634/2536 , 168/2532 นี้ ศาลตีความตามถ้อยคำในกรมธรรม์ประกันภัยตามความหมายธรรมดาโดยเคร่งครัด เป็นการตีความข้อยกเว้นความรับผิด ซึ่งผลของข้อยกเว้นความรับผิดเหล่านี้มีผลให้ผู้รับประกันภัยหลุดพ้นจากความรับผิด ดังนั้นการตีความเงื่อนไขข้อยกเว้นความรับผิดเหล่านี้จึงตีความโดยเคร่งครัด และในกรณีที่มีความเคลือบคลุมสงสัย ก็ต้องตีความในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายผู้เอาประกันภัยที่เป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้ตามสัญญาประกันภัยที่ได้ตกลงยกเว้นความรับผิดกันไว้⁴⁴

คำพิพากษาฎีกาที่ 5884/2533 เมื่อเงื่อนไขการเลิกสัญญาเพราะเหตุผู้เอาประกันภัยมิได้ชำระเบี้ยประกันภัยตามกำหนดมิได้บังคับไว้โดยเด็ดขาด โดยกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ชำระเบี้ยประกันภัยตามกำหนด บริษัทจำเลยยังผ่อนผันขยายเวลาให้ชำระเบี้ยประกันภัยที่ค้างได้ ดังนั้น เมื่อผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยที่ขาดชำระให้แก่ตัวแทนของจำเลยแล้ว ถือได้ว่ากรมธรรม์ประกันภัยมีผลบังคับโดยสมบูรณ์ตามเงื่อนไขนั้นแล้ว ไม่จำเป็นต้องให้จำเลยอนุญาตหรือแสดงเจตนาใหม่ในการรับต่ออายุกรมธรรม์ประกันภัย แม้ตัวแทนจำเลยยังไม่ได้นำเบี้ยประกันภัยส่งให้แก่จำเลย และในวันรุ่งขึ้นผู้เอาประกันภัยถูกรถชนถึงแก่ความตายจำเลยก็ต้องรับผิด

คำพิพากษาฎีกานี้ ศาลตีความโดยนำหลักการตีความการแสดงเจตนา (มาตรา 171) การตีความสัญญาที่ต้องตีความสัญญาไปในทางที่สุจริต (มาตรา 368 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ประกอบกับแนวทางปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจประกันภัย มาประกอบในการตีความเงื่อนไขดังกล่าว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อวินิจฉัยกรรมการประกันภัย “กรรมการประกันภัยพิจารณาจากเอกสารหลักฐานทั้งสองฝ่ายแล้วเห็นว่า เงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ได้ระบุชัดว่า ยกเว้นความรับผิดในการขับที่โดยบุคคลขณะที่อยู่ภายใต้ฤทธิ์สุรายามาถึงขนาดที่ไม่สามารถควบคุมรถยนต์ได้ ซึ่งตามข้อเท็จ

⁴⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 11 “ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ซึ่งต้องเสียในมูลหนี้”

จริงผู้ร้องสามารถควบคุมรถยนต์ได้ โดยสามารถขับรถจากจุดออกรถจนถึงที่เกิดเหตุเป็นระยะทางถึงประมาณ 5-6 กิโลเมตร ทั้งการที่ผู้ร้องขณะขับซึ่งรถยนต์มีแอลกอฮอล์ในเลือดสูงกว่าค่าปกติเพียง 109.2 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์นั้น แม้จะมีแอลกอฮอล์สูงเกินค่าปกติ แต่ก็ยังไม่ถึงระดับที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมรถยนต์ได้ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีหนังสือชี้แจงการวินิจฉัยเกี่ยวกับปริมาณแอลกอฮอล์ที่ มท.0611(นต.)/0476 ของสถาบันนิติเวชวิทยา กรมตำรวจ ถือเอาค่าระดับแอลกอฮอล์ในเลือด 150 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์(0.15 เปอร์เซ็นต์) จึงจะถือว่าเป็นระดับที่ทำให้บุคคลเมา ไม่สามารถควบคุมรถยนต์ได้ จึงไม่ถือว่าเข้าข่ายกเว้นการใช้ตามกรมธรรม์ข้อ 3.9.3 ด้วยเหตุนี้บริษัทจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนรายนี้”⁴⁵ และข้อพิพาทหมายเลขแดงที่ 257/2538 ทางพิจารณาปรากฏตามใบรับรองการตายของแพทย์ว่า ผู้ขับซึ่งมีแอลกอฮอล์ในเลือด 0.169 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ซึ่งแพทย์ให้ความเห็นว่าคนที่มีสุรา 151 ถึง 200 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์นั้น ความคิดจะสับสนและง่วงนอน การทรงตัวเสีย จะเซ สายตาพร่า มองภาพไม่ชัด คนที่มีสุราอยู่ 151 ถึง 170 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ จะมีความบกพร่องในการขับรถ แต่จะเป็นมากน้อยขึ้นอยู่กับความเคยชินของร่างกาย การอดนอน ความแข็งแรงของร่างกาย เพศ ประกอบด้วย ผู้เสนอข้อพิพาทนำสืบได้ความว่า ผู้ตายขับซึ่งมีร่างกายแข็งแรง ดื่มสุราแทบทุกวัน ดื่มแล้วขับรถกลับบ้านในเวลา 4 ถึง 5 ทุ่มเสมอ และในวันเกิดเหตุขับรถมาเป็นระยะทางไกลพอสมควร เป็นระยะทาง 6.6 กิโลเมตร จึงเห็นว่า ผู้ขับซึ่งยังไม่อยู่ในสภาพเป็นบุคคลที่อยู่ใต้ฤทธิ์สุราถึงขนาดที่ไม่สามารถควบคุมรถยนต์ได้ เหตุเกิดขึ้นจึงอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัยที่คู่กรณีรับประกันภัยต้องรับผิดชอบ ชี้ขาดให้คู่กรณีชำระเงินแก่ผู้เสนอข้อพิพาท

ข้อวินิจฉัยทั้งสองนี้ตีความโดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของคู่สัญญาโดยพิจารณาจากกรมธรรม์ประกันภัย ประกอบกับข้อเท็จจริงไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดชอบดังกล่าวที่คู่สัญญาจะปฏิเสธความรับผิดชอบได้ การที่ผู้รับประกันภัยยกเหตุดังกล่าวมาปฏิเสธความรับผิดชอบเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

⁴⁵ ข้อวินิจฉัยของกรมการประกันภัย , กองนิติการ,วารสารการประกันภัย ฉบับที่ 65 หน้า 33-34

คำชี้ขาดอนุญาตโตตุลาการ ข้อพิพาทหมายเลขแดงที่ 224/2538 ทั้งสองฝ่ายตกลงให้วินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทที่ว่า ผู้ชัชรถยนต์คันที่บริษัทคู่กรณีรับประกันภัยไว้ นั้น ใบอนุญาตชัชรถยนต์ขาดต่ออายุเกินกว่า 180 วันแล้ว คู่กรณีจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามข้อยกเว้นของกรมธรรม์ประกันภัยหรือไม่ ได้พิเคราะห์แล้วเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัย หมวด 2 ส่วนที่ 2 การคุ้มครองความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ข้อ 2.11 การยกเว้นทั่วไป มีข้อสัญญาว่าตามประกันภัยตามข้อ 2.1 ข้อ 2.2 และข้อ 2.3(ความรับผิดชอบต่อทรัพย์สิน) ไม่คุ้มครองความรับผิดอันเกิดจาก...ฯลฯ...2.11.6 การขับขี่โดยบุคคลที่ไม่เคยได้รับใบอนุญาตชัชรถยนต์ใดๆหรือเคยได้รับแต่ขาดต่ออายุเกินกว่า 180 วันหรือเคยได้รับแต่ถูกตัดสิทธิตามกฎหมายในการชัชรถยนต์ในเวลาเกิดอุบัติเหตุ เมื่อใบอนุญาตชัชรถยนต์ของผู้ขับขี่คันที่คู่กรณีรับประกันภัย ขาดต่ออายุเกินกว่า 180 วันแล้ว กรณีจึงเข้าข้อยกเว้นความคุ้มครอง ความรับผิดของผู้เอาประกันต่อบุคคลภายนอกตามข้อสัญญาในกรมธรรม์ประกันภัย คู่กรณีจึงไม่ต้องรับผิด ตามนัยฎีกาที่ 793/2535 ชี้ขาดให้ยกคำเสนอข้อพิพาท

การตีความดังกล่าวนี้เป็นการตีความโดยฟังถึงเจตนาอันแท้จริงของคู่สัญญาที่ระบุข้อยกเว้นไว้อย่างชัดเจน (มาตรา 171 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ศาลจึงต้องตีความไปตามเจตนาของคู่สัญญา แต่ในปัจจุบันได้มีการยกเลิกการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดดังกล่าวนี้แล้ว เพราะข้อยกเว้นดังกล่าวไม่เป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัย

2.4 การตีความเงื่อนไขข้อยกเว้นความรับผิด เมื่อเกิดความรับผิดตามสัญญาประกันภัยขึ้นแล้ว

2.4.1 การประกันภัยรถยนต์

คำพิพากษาฎีกาที่ 2793/2524 เมื่อรถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้ถูกคนร้ายลักไป ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในโอกาสแรกที่สุด การที่ปล่อยให้เวลาล่วงเลยมานานถึง 14 วัน จึงแจ้งความนั้นอาจเกิดผลเสียหายแก่บริษัทจำเลยผู้รับประกันภัยได้ ถือไม่ได้ว่าผู้เอาประกันภัยปฏิบัติถูกต้องตามเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์ประกันภัย จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์เจ้าของรถยนต์ที่ให้ผู้เอาประกันภัยเข้าซื้อไปซึ่งเป็นผู้รับประกันภัย

คำพิพากษาฎีกาที่ 10/2534 การที่จำเลยที่ 1 ให้การรับสารภาพต่อพนักงานสอบสวนว่าชัชรถยนต์ประมาทเป็นเหตุให้ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหายและยอมให้เปรียบเทียบปรับ

แสดงว่าจำเลยที่ 1 รู้ที่อยู่แล้วว่าตนเป็นฝ่ายผิด ดังนั้นเหตุรุดชนกันเกิดเพราะความประมาทของจำเลยที่ 1 ตามรายงานเกี่ยวกับคดีที่บันทึกว่า จำเลยที่ 2 จ่ายค่ารักษาพยาบาลแก่ ส. คนขับรถยนต์ฝ่ายโจทก์ ส่วนค่าเสียหายรถยนต์ของฝ่ายโจทก์นั้นจะดำเนินการฟ้องร้องในทางแพ่งเอง หาใช่เป็นการตกลงใช้ค่าเสียหายเกี่ยวกับการซ่อมรถของฝ่ายโจทก์ดังที่ข้อสัญญาตามกรรมธรรม์ประกันภัยห้ามไว้ไม่ เมื่อรถของฝ่ายจำเลยที่ 2 เป็นฝ่ายผิด แม้จำเลยที่ 2 จะตกลงใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์จำเลยที่ 3 ผู้รับประกันภัยก็หาอาจอ้างข้อสัญญาตามกรรมธรรม์ประกันภัยมาออกปิดความรับผิดชอบได้ไม่ ศาลพิพากษาให้จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้เงินแก่โจทก์ โดยให้จำเลยที่ 3 ร่วมรับผิดชอบในเงินส่วนหนึ่งพร้อมดอกเบี้ยนั้น หาใช่เป็นการให้ดอกเบี้ยซ้ำซ้อนไม่

คำพิพากษานี้ตีความข้อยกเว้นความรับผิดในข้อสัญญาตามกรรมธรรม์ โดยตีความเคร่งครัด และตีความโดยคำนึงถึงเหตุผลและความชอบธรรม กล่าวคือ ถ้าหากให้ผู้รับประกันภัยอ้างเหตุในการจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้แก่คู่กรณีมาเป็นเหตุในการปฏิเสธความรับผิดเมื่อมีกรณีดังนี้ในอนาคตก็จะทำให้ไม่มีใครยอมรักษาพยาบาลทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม ข้อตกลงดังกล่าวย่อมขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน⁴⁶

คำพิพากษานี้ที่ 621/2527 และคำพิพากษานี้ที่ 2892/2529 วินิจฉัยในแนวทางเดียวกันว่า เงื่อนไขกรรมธรรม์ประกันภัยที่ว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องไม่ตกลงยินยอม เสนอหรือให้สัญญาว่าจะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลใดโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากบริษัท และที่ว่า การประกันภัยไม่คุ้มครองความรับผิดอันยอมรับตามสัญญาซึ่งความรับผิดนั้นจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากสัญญานั้นเป็นการป้องกันมิให้ผู้เอาประกันภัยไปตกลงชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเป็นฝ่ายถูกเท่านั้น แต่กรณีเป็นฝ่ายผิด จะเอาเงื่อนไขดังกล่าวมาใช้บังคับไม่ได้ เพราะถึงอย่างไร ผู้รับประกันภัยก็ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนอย่างแน่นอนอยู่แล้ว และคำพิพากษานี้ที่ 857/2534 เงื่อนไขในกรรมธรรม์ประกันภัยที่ว่า “ผู้เอาประกันภัยจะต้องไม่ตกลงยินยอม เสนอ หรือให้สัญญาว่า จะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลใด โดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากบริษัท เว้นแต่บริษัทมิได้จัดการต่อการเรียกร้องนั้น” มีความมุ่งหมาย

⁴⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ”

เพื่อป้องกันมิให้ผู้เอาประกันภัยก่อนนี้อันอาจจะส่งผลผูกพันบริษัทผู้รับประกันภัยในการที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยบริษัทผู้รับประกันภัยไม่ได้รู้เห็นยินยอมด้วยเท่านั้น หากใช่เป็นข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยหรือเป็นเงื่อนไขที่มีความหมายในการป้องกันหรือห้ามมิให้ผู้เอาประกันสละสิทธิเรียกร้องแก่บุคคลได้อันจะมีผลถึงการรับช่วงสิทธิไล่เบี้ยของบริษัทผู้รับประกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสามนี้ศาลตีความโดยคำนึงถึงความยุติธรรม ความชอบธรรม เมื่อการใช้สิทธิของผู้เอาประกันภัยเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริต ไม่ได้สร้างความเสียหายให้แก่ผู้รับประกันภัย การกระทำของผู้เอาประกันภัยจึงเป็นการกระทำที่สุจริต ผู้รับประกันภัยไม่มีความเสียหายแต่อย่างใดที่จะมาปฏิเสธความรับผิดได้

2.4.2 การประกันอัคคีภัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 596/2507 เงื่อนไขในกรมธรรม์ข้อ 10 ให้โจทก์แจ้งรายละเอียดแห่งทรัพย์สินที่เสียหายให้จำเลยทราบ เมื่อในกรมธรรม์ไม่มีข้อความต่อไปว่าถ้าโจทก์ไม่แจ้ง ผู้รับประกันภัยหลุดพ้นความรับผิด ฉะนั้น การที่โจทก์ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อ 10. นี้ จำเลยหาหลุดพ้นความรับผิดตามสัญญาไม่

ซากเพลิงไหม้ที่ยังเหลืออยู่ควรคิดหักให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัยทุกบริษัท ตามส่วนเฉลี่ยแห่งเงินที่เอาประกันภัย จึงจะชอบด้วยความยุติธรรม

หมายเหตุ โดยทั่วไปเมื่อได้เกิดความเสียหายแล้ว ผู้เอาประกันภัยอาจแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบด้วยวากก็เป็นการเพียงพอแล้ว แต่ผู้รับประกันภัย(บริษัทประกันภัย) มักจะกำหนดเป็นเงื่อนไขให้ผู้เอาประกันภัยให้แจ้งบริษัทโดยเร็วที่สุดและเป็นลายลักษณ์อักษร แม้จะกำหนดไว้เช่นนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยแจ้งด้วยวากก็ไม่ทำให้ผู้รับประกันภัยพ้นความรับผิด เพราะความรับผิดของผู้รับประกันภัยเกิดตั้งแต่เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เอาประกัน ส่วนการแจ้งให้บริษัทประกันภัยทราบโดยเร็วก็เพียงเพื่อพิสูจน์และคำนวณจำนวนค่าเสียหายเท่านั้น

2.4.3 การประกันภัยการขนส่งสินค้าทางทะเล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1215/2502 เมื่อมีพฤติการณ์ประกอบให้เห็นว่า ผู้รับประกันภัยมิได้ถือเอาข้อกำหนดดังกล่าวเป็นข้อสาระสำคัญสำหรับวิธีปฏิบัติการณ์เสนอคำเรียกร้องของผู้เอา

ประกันภัย และผู้รับประกันภัยเต็มใจยอมรับคำเรียกร้องของผู้เอาประกันภัยไว้ดำเนินการให้โดย
ไม่ติดใจในเรื่องข้อบกพร่องอันเกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติประการใดแล้ว ผู้รับประกันภัยก็ต้องใช้
เงินให้ผู้เอาประกันภัยตามสัญญา มิฉะนั้น ผู้เอาประกันภัยย่อมมีสิทธิฟ้องผู้รับประกันภัยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3844/2528 ข้อกำหนดในสัญญาประกันภัยที่ว่า ในกรณีวัตเหตุที่
เอาประกันภัยสูญหาย ผู้เอาประกันภัยจะต้องบอกกล่าวให้ตัวแทนของผู้รับประกันภัยทราบเพื่อทำ
รายงานสำรวจเสียก่อนมิฉะนั้นจะไม่จ่ายเงินนั้น เป็นวิธีปฏิบัติเพื่อให้ผู้รับประกันภัยเชื่อถือได้ว่าสิน
ค้าที่เอาประกันภัยสูญหายจริงเท่านั้น หากผู้รับประกันภัยเชื่อถือได้แน่นอนแล้ว จะไม่ถือข้อ
กำหนดนี้เป็นสาระสำคัญก็ได้ หาเป็นการผิดเงื่อนไขตามกรมธรรม์ประกันภัยไม่

3. คำพิพากษาศาลฎีกาที่นำหลักการตีความสัญญาโดยทั่วไปมาใช้บังคับเพื่อให้เกิดความ ยุติธรรมแก่คู่สัญญา

คำพิพากษาฎีกาที่ 1406/2523 สัญญาเช่าซื้อรถยนต์กำหนดให้ผู้เช่าซื้อเอาประกัน
ภัยรถโดยผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้รับประกันภัย รถหาย ผู้ให้เช่าซื้อไม่เรียกร้องเอาจากผู้รับประกันภัย
เพราะเสี่ยงที่ผู้รับประกันภัยอาจยกข้อต่อสู้ผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ เมื่อล่วงเลยไป
3 ปี จึงเรียกร้องเอาจากผู้เช่าซื้อไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ผู้เช่าซื้อต้องชำระค่าเช่าซื้อที่ยังขาด
อยู่แก่ผู้ให้เช่าซื้อ

ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ในการตีความสัญญาประกันภัย ศาลได้นำหลักการใช้
สิทธิโดยสุจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 (Good faith หรือ Bona fide)
มาใช้วินิจฉัยคดีเพื่อเยียวยา และให้ความเป็นธรรมแก่ฝ่ายที่บริสุทธิ์ เพื่อให้เกิดความยุติธรรม
แม้ว่าการใช้หลักสุจริตมาปรับบังคับใช้กับคู่กรณีหรือคู่พิพาท จะไม่ใช่เป็นการตีความกฎหมายหรือ
อุดช่องว่างของกฎหมายก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ 5925/2538 แม้โจทก์ที่ 2 จะมีใช้ผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์
ประกันภัย แต่โจทก์ที่ 2 เป็นผู้เอาประกันภัยคู่สัญญากับจำเลยผู้รับประกันภัยโดยตรง และเป็น
สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตาม ป.พ.พ. มาตรา 374 เมื่อมีข้อพิพาทโต้แย้งสิทธิกันขึ้น
ตามสัญญาประกันภัย โจทก์ที่ 2 ในฐานะคู่สัญญาย่อมมีอำนาจฟ้องจำเลยให้ปฏิบัติตามสัญญา
ได้ ความเสียหายหรือความสูญหายตามคำฟ้องโจทก์เกิดจากการยกยกอภัยของ ท. ซึ่งเป็น

บุคคลที่ได้ยึดมรดกนั้นจากโจทก์ที่ 2 ผู้เช่าซื้อรถยนต์จากโจทก์ที่ 1 ท.มิใช่เป็นผู้เช่าซื้อ ผู้เช่า ผู้รับจำนำหรือผู้ซื้อรถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้ ทั้งมิใช่ผู้ครอบครองรถยนต์ตามสัญญาเช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้ขาย หรือสัญญาจำนำ การที่รถยนต์ซึ่งจำเลยรับประกันไว้ถูก ท. ยักยกเอาไปจึงไม่อยู่ในเงื่อนไขข้อจำกัดความรับผิดตามกรมธรรม์ประกันภัย หากจะตีความเจตนาของคู่สัญญาตามกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวแล้ว ยิ่งเห็นได้ชัดว่าโจทก์ที่ 2 เอาประกันภัยรถยนต์ไว้กับจำเลยตามความประสงค์ของโจทก์ที่ 1 ก็เพื่อคุ้มครองรถยนต์ที่โจทก์ที่ 2 เช่าซื้อมาจากโจทก์ที่ 1 ซึ่งหากเกิดความเสียหายใดแก่รถยนต์ที่โจทก์ที่ 2 เช่าซื้อมา โจทก์ทั้งสองย่อมประสงค์จะได้รับความคุ้มครองจากกรมธรรม์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จำเลยจึงต้องรับผิดตามสัญญาประกันภัย

ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ศาลตีความโดยอาศัยหลักการตีความตามมาตรา 171 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมุ่งถึงเจตนาอันแท้จริงของคู่สัญญา ตามที่ผู้เอาประกันภัยคาดหมายว่าจะได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย ซึ่งเป็นความคาดหมายที่มีเหตุผล เป็นการค้นหาความหมายถ้อยคำในสัญญาประกันภัย ที่คู่สัญญาคาดหมายว่าจะได้รับความคุ้มครอง ((Although courts have long followed the basic precept that they would look to the words of the contract to find the meaning which the parties expected from them, they have also applied the doctrine of the adhesion contract to insurance policies , holding that in view of the disparate bargaining status of the parties we must ascertain that meaning of the contract which the insured would reasonably expect.)⁴⁷

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 987/2537 สินค้าที่เสียหายเกิดจากการขนส่งทางทะเล จำเลยซึ่งเป็นผู้ขนส่งร่วมทอดสุดท้ายต้องร่วมรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว โจทก์ในฐานะผู้รับประกันภัยได้ชำระแทนให้ผู้รับตราส่งไปแล้ว จึงรับช่วงสิทธิจากผู้รับตราส่งมาฟ้องเรียกคืนจากจำเลยได้

ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ศาลตีความโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีทางการค้า มาตรา 368 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในการขนส่งทางทะเลนั้นมีประเพณีทางการค้าที่ผู้ขายจะต้องทำประกันภัย ผู้ขายเป็นผู้จ่ายเบี้ยประกันภัย แต่สินค้าได้พ้นจากมือผู้ขายไปแล้ว

⁴⁷ William F. Young, Cases and materials on the Law of Insurance (Mineola, N.Y. : The Foundation Press, Inc., 1971), 89.

กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อสินค้าแล้ว แต่ผู้ขายก็สามารถทำประกันภัยได้ ไม่ขัดต่อหลักผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งการตีความของศาลจะต้องคำนึงถึงปกติประเพณีทางการค้าด้วย

4. การตีความสัญญาประกันภัยโดยอาศัยลักษณะพิเศษของการตีความสัญญาประกันภัย

ในการตีความสัญญาประกันภัยนั้น หากในสัญญาประกันภัยไม่ระบุไว้ให้ชัดเจนว่า ข้อความในสัญญาเป็นเงื่อนไขแห่งความรับผิด ก็ต้องตีความตามหลักการตีความในทางที่เป็นผลร้ายต่อฝ่ายผู้รับประกันภัยและเป็นคุณแก่ผู้เอาประกันภัย หรือจะตีความให้เป็นเงื่อนไขเพื่อประโยชน์แก่ผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นผู้เขียนสัญญาเองไม่ได้ (Contra proferentem) ซึ่งเรื่องนี้อาจารย์ จิตติ ดิงศภักดิ์ ได้ให้ความเห็นไว้ในทำนองเดียวกันไว้ปรากฏตามหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1002/2501 ว่า ถ้าในสัญญาไม่ระบุไว้ให้ชัดเจนว่าเป็นเงื่อนไขแห่งความรับผิด ก็จะตีความให้เป็นเงื่อนไขเพื่อประโยชน์แก่ผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นผู้เขียนสัญญาเองไม่ได้ตามหลักการตีความสัญญาประกันภัย (Contra proferentem)

จากที่กล่าวมาในบทนี้ จะเห็นได้ว่าศาลใช้หลักในการตีความกฎหมาย สัญญาประกันภัย และกรรมธรรม์ประกันภัย เมื่อข้อกำหนดข้อกฎหมายในสัญญานั้นไม่ชัดเจน มีความสงสัย มีความไม่กระจ่าง หรือมีความหมายเคลือบคลุม หรือตีความได้หลายนัย ซึ่งศาลใช้หลักการตีความตามตัวอักษร และหลักการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) มาเป็นหลักในการตีความกฎหมายประกันภัย โดยประกอบกับหลักการตีความสัญญาโดยทั่วไป เมื่อพิจารณาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในเบื้องต้น ทำให้เห็นว่าศาลได้ใช้หลักการตีความ แนวทางและหลักเกณฑ์ในการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรรมธรรม์ประกันภัย ดังนี้

1. หลักการตีความตามตัวอักษร ประกอบเจตนารมณ์ของกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่
2. ตีความตามตัวอักษรโดยใช้พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เป็นเครื่องมือช่วยในการค้นหาความหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่
3. ตีความให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมาย เมื่อมีข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ก็ตีความให้เป็นไปตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย เมื่อคู่กรณีไม่สามารถหักล้างข้อสันนิษฐานได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

4. นำหลักการตีความสัญญาทั่วไป มาตรา 11 ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งต้องเป็นผู้เสียในมูลหนี้ นั้น มาใช้เป็นหลักในการตีความสัญญาประกันภัย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

5. นำหลักการตีความสัญญาโดยทั่วไป มาตรา 386 ที่ต้องคำนึงถึงความประสงค์ที่แท้จริงของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายในทางสุจริต มาใช้ในการตีความสัญญาประกันภัย และคำนึงถึงประเพณีปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจ การประพุดติปฏิบัติต่อกันระหว่างคู่สัญญาในการประกันภัย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

6. นำหลักการตีความการแสดงเจตนา ตามมาตรา 171 มาใช้ในการตีความการแสดงเจตนาของคู่สัญญาประกันภัย และผู้เกี่ยวข้องในสัญญาประกันภัย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

7. ในกรณีที่ตีความได้หลายนัยให้นำหลักการตีความ ตามมาตรา 10 มาใช้ในการตีความ ในทางที่จะทำให้มีผลใช้บังคับได้ยิ่งกว่าที่จะตีความเพื่อให้ไร้ผล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

8. การตีความข้อยกเว้นความรับผิด ต้องตีความโดยเคร่งครัด เพราะข้อยกเว้นเป็นการกำหนดออกมาเป็นพิเศษจากเรื่องทั่วไปแล้ว ไม่ควรที่จะขยายความออกไปอีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

9. นำหลักมาตรา 5 ในเรื่องการใช้สิทธิโดยสุจริต และการชำระหนี้โดยสุจริต มาช่วยให้เกิดความยุติธรรม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

10. ตีความโดยคำนึงถึงเหตุผลและความชอบธรรม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ประกอบกับหลักการตีความกฎหมายและสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

จะเห็นว่าหลักการตีความ แนวทางและหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้ในการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัย นั้น ส่วนใหญ่ศาลได้นำหลักการตีความกฎหมายและสัญญาแพ่งโดยทั่วไปมาใช้ในการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยด้วย แต่เนื่องจากหลักการตีความกฎหมายและสัญญาแพ่งโดยทั่วไปนั้นไม่สามารถใช้ได้กับกรณีการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัย ได้ในทุกกรณี ประกอบกับบางส่วนของกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัย มีลักษณะพิเศษในตัวเองแตกต่างจากกฎหมายแพ่งและสัญญาแพ่งโดยทั่วไป จึงเป็นเหตุทำให้บางครั้งการนำเพียงหลักการตีความกฎหมายและสัญญาแพ่งโดยทั่วไปมาปรับใช้จึงยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผลของการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัยเกิดความเป็นธรรมที่แท้จริงได้ และทำให้เกิดปัญหาในการตีความ

กฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรรมธรรมประกันภัย ติดตามมา ซึ่งจะได้วิจัยในเรื่อง
ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย